

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЦЕНТР ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ, ДИСТАНЦІЙНОГО ТА
ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

Кафедра фінансів та обліку

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

кваліфікаційна робота
здобувач вищої освіти
2 курсу заочної форми навчання
БУБНІВ Назар Володимирович

Науковий керівник
доктор економічних наук, професор
МЕЛЬНИК Степан Іванович

Рецензент
доктор економічних наук, професор
ДЕМЧИШАК Назар Богданович

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«20» березня 2024 р., протокол № 10

завідувач кафедри фінансів та обліку

_____ МЕЛЬНИК С. І.

Львів
2024

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Кафедра фінансів та обліку

Освітній ступінь «магістр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Назва освітньої програми «Фінансова розвідка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

фінансів та обліку

Степан МЕЛЬНИК

«20» листопада 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

БУБНІВА Назара Володимировича

1. Тема роботи **«Формування моделі фінансового моніторингу в Україні».**

керівник роботи **МЕЛЬНИК Степан Іванович, доктор економічних наук, професор**

затверджені розпорядженням директора ІУПБ від **«17» листопада 2023 р. № 1403 о/с**

2. Термін подання здобувачем вищої освіти роботи **«05» березня 2024 р.**

3. Вихідні дані до роботи закони та нормативно-правові акти стосовно регулювання діяльності державного органу (Держфінмоніторингу) з питань протидії легалізації доходів, отриманих злочинних шляхом та фінансування тероризму, а також літературні джерела із аналогічної тематики, статистичні та довідково-аналітичні дані, ресурси мережі Інтернет.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) : проаналізувати теоретичні засади фінансового моніторингу; здійснити структурну характеристику фінансового моніторингу; провести компаративний аналіз моделей фінансового моніторингу; проаналізувати систему фінансового моніторингу України; здійснити аналіз діяльності суб'єктів фінансового моніторингу; розглянути зарубіжний досвід організації фінансового моніторингу; розробити напрями удосконалення системи фінансового моніторингу; сформувати модель фінансового моніторингу України.

5. Перелік графічного матеріалу (додатків). Ієрархія середньої кількості пошукових запитів у розрізі різних категорій пошуку; співвідношення пошукових запитів в Україні за 2023 р.; співвідношення пошукових запитів в Україні за 2023 р.; ієрархія пошукових запитів за схожими категоріями до «фінансового моніторингу»; суть фінансового моніторингу в безпековому просторі; динаміка рівня тіньової економіки в Україні; динаміка індексу сприйняття корупції в Україні; динаміка індексу легкості ведення бізнесу в Україні; динаміка міжнародного індексу прав власності для України; динаміка інформування про фінансові операції; динаміка інформування про фінансові операції банками та небанківськими установами; питома вага повідомлень; питома вага фінансових операцій у загальній кількості взятих ДФМ на облік (%); джерела переданих ДФМ матеріалів до правоохоронних органів у 2022 році; теоретична модель фінансового моніторингу в Україні.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	МЕЛЬНИК С. І.		
2	МЕЛЬНИК С. І.		
3	МЕЛЬНИК С. І.		

7. Дата видачі завдання «20» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання літератури за темою роботи та складання плану	01.12.2023	виконано
2	Написання першого розділу	01.01.2024	виконано
3	Написання другого розділу	01.02.2024	виконано
4	Написання третього розділу	01.03.2024	виконано
5	Підведення підсумків та формулювання висновків	03.03.2024	виконано
6	Оформлення роботи	05.03.2024	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)БУБНІВ Н. В.
(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)МЕЛЬНИК С. І.
(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

АНОТАЦІЯ

БУБНІВ Н. В. Формування моделі фінансового моніторингу в Україні. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2023.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методичні засади фінансового моніторингу у системі фінансової безпеки держави та національної безпеки. Проаналізовано систему фінансового моніторингу України в розрізі кількісних та якісних показників. Здійснено порівняльний аналіз зарубіжних моделей фінансового моніторингу, що дало змогу виокремити стратегічні напрями удосконалення системи фінансового моніторингу держави. Запропоновано алгоритм та, на його основі, розроблено теоретичну модель фінансового моніторингу України.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, легалізація незаконних доходів, безпекова діяльність, фінансова безпека держави, національна безпека.

ABSTRACT

BUBNIV N. V. Construction of the financial monitoring model in Ukraine. – Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking and stock market". – Lviv State University of Internal Affairs of the MIA of Ukraine, Lviv, 2023.

The qualification work investigated theoretical and methodological principles of financial monitoring in the system of financial security of the state and national security. The paper analyzed the financial monitoring system of Ukraine in terms of quantitative and qualitative indicators. Further, the study carried out a comparative analysis of foreign models of financial monitoring to identify strategic directions for improving the system of financial monitoring of the state. The qualification work proposed an algorithm, based on which, constructed the theoretical model of financial monitoring in Ukraine.

Keywords: financial monitoring, illegal income legalization, security activities, financial security of the state, national security.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ОБ’КТ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ.....	8
1.1. Теоретичні засади фінансового моніторингу.....	8
1.2. Структурна характеристика фінансового моніторингу	16
1.3. Компаративний аналіз основних моделей фінансового моніторингу	23
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ДЕРЖАВИ	31
2.1. Визначення ефективності системи фінансового моніторингу України ..	31
2.2. Аналіз діяльності суб’єктів фінансового моніторингу держави.....	38
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ	46
3.1. Зарубіжний досвід організації фінансового моніторингу	46
3.2. Напрями удосконалення системи фінансового моніторингу України	51
3.3. Формування моделі фінансового моніторингу України	55
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Протидія легалізації незаконно отриманих доходів та фінансування тероризму є доволі актуальною з огляду на сучасні тенденції у фінансовій сфері та воєнні реалії. Інноваційні технології та глобалізації створюють сприятливі умови для розвитку не тільки офіційного сектору економіки, а й тіньового, стаючи знаряддям у руках зловмисників та шахраїв. Відповідно, налагодження ефективної системи фінансового моніторингу для протидії сучасним загрозам у сфері легалізації доходів та фінансування тероризму сприятиме покращенню безпекової ситуації у фінансовій сфері та зміцненню національної безпеки. Саме тому, наукові дослідження у керунку підвищення ефективності системи фінансового моніторингу держави є актуальними.

Науковими дослідженнями у сфері фінансового моніторингу присвячені праці багатьох науковців, зокрема: Васильченко З. М., Возняковська Х. А., Воронова Л. К., Гаврилишин А. П., Гаєвський І. М., Глущенко О. О., Гулько Л. Г., Дмитренко Е. С., Дмитров С. О., Д'яконова І. І., Дяченко О. П., Задоя А. О., Копиця І. М., Користін О. Є., Кравчук А. О., Куришко О. О., Павлов Д. М., Петрук О. М., Франчук В. І.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних та практичних засад щодо удосконалення системи фінансового моніторингу держави. Обрана мета дослідження потребувала виконання кількох завдань, зокрема:

- проаналізувати теоретичні засади фінансового моніторингу;
- здійснити структурну характеристику фінансового моніторингу;
- провести компаративний аналіз моделей фінансового моніторингу;
- проаналізувати систему фінансового моніторингу України;
- здійснити аналіз діяльності суб'єктів фінансового моніторингу;
- розглянути зарубіжний досвід організації фінансового моніторингу;
- розробити напрями удосконалення системи фінансового моніторингу;
- сформулювати модель фінансового моніторингу України.

Об'єктом дослідження є система фінансового моніторингу держави.

Предметом дослідження є формування теоретичної моделі фінансового моніторингу держави.

Методи дослідження. У процесі реалізації дослідження використовувались такі загальнонаукові методи досліджень: метод теоретичного аналізу та синтезу, статистичні методи, графічні методи, дедукція та індукція, метод теоретичного узагальнення, тощо.

Наукова новизна одержаних результатів:

- удосконалено понятійно-категоріальний апарат фінансового моніторингу шляхом уточнення теоретичного змісту фінансового моніторингу як безпекової діяльності, що на відміну від існуючих, передбачає протидію загрозам не тільки у фінансовій сфері, а й у сфері національної безпеки, в результаті чого переосмислено роль фінансового моніторингу в безпековому вимірі.

Основний зміст роботи. У першому розділі проаналізовано теоретичні аспекти функціонування системи фінансового моніторингу.

У другому розділі проведено аналіз системи фінансового моніторингу держави.

У третьому розділі розглянуто світовий досвід організації фінансового моніторингу, запропоновано основні шляхи удосконалення системи фінансового моніторингу та розроблено модель фінансового моніторингу держави.

Структура роботи: Кваліфікаційна робота складається із анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (42 найменування на 5 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок, із них основний текст – 57 сторінок, який містить 15 рисунків та 15 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ОБ'ЄКТ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ

1.1. Теоретичні засади фінансового моніторингу

Державна політика у фінансовій сфері набуває особливо вагомого значення з огляду на прагнення України до інтеграції в Європейський Союз. Відповідно фінансова безпека держави є, свого роду, запорукою успішного завершення інтеграційних процесів. Забезпечення фінансової безпеки держави видається неможливим без детінізації національної економіки. Адже великий розмір тіньової економіки спричиняє низку загроз не тільки для фінансової, а й національної безпеки України, особливо зараз – у період війни проти російської федерації. Важливим напрямом забезпечення фінансової безпеки є протидія легалізації доходів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму. Легалізація незаконно отриманих доходів та фінансування тероризму, є тими чинниками, що найбільше викликають занепокоєння наших партнерів на міжнародній арені [8]. Більш того, розпочата росією у 2014 р. гібридна війна проти України засвідчила важливу роль фінансових ресурсів, зокрема й триманих з нелегальних джерел та каналів, для дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в державі. Варто відзначити, що нинішній стан фінансової системи України піддається дії багатьох ризиків та загроз, зокрема й воєнного характеру. Зауважимо, що своєчасне виявлення незаконних та підозрілих фінансових потоків значною мірою могло вплинути на перебіг гібридної війни в Україні на користь нашої держави. Отож, потреба в більш ретельному контролі за фінансовими потоками та використанням фінансових ресурсів вимагає активніших заходів фінансового контролю для ідентифікації підозрілих та незаконних операцій, що сприятиме зміцненню фінансової безпеки та захисті національних інтересів. Виходячи із окреслених фактів, можемо констатувати, що фінансовий моніторинг (фінансова розвідка) є

важливим видом безпекової діяльності, який сприяє забезпеченню фінансової безпеки держави.

Відзначимо також, що термін «фінансова розвідка» з'явився відносно недавно у вітчизняному науковому обігу. Відповідно існує кілька термінів, що мають доволі близьке за суттю проте диференційованих за змістом понять, зокрема: фінансовий моніторинг, фінансова розвідка та фінансовий контроль. Ці терміни є найбільш поширенішими у сучасному науковому тезаурусі. Відповідно, для реалізації завдань нашого дослідження проведемо теоретичний аналіз підходів до трактування окреслених понять для усвідомлення їх суті і відмінностей. Пропонуємо скористатись методикою, що передбачає два етапи аналізу:

- використання «Google trends» для аналізу динаміки пошукових запитів та ієрархії пошукових запитів у найпопулярнішому пошуковому сервісі – «Google»;
- теоретичний аналіз сутності понять «фінансовий моніторинг», «фінансова розвідка», «фінансовий контроль».

Своєю чергою, аналіз із використанням «Google trends» проведемо за таким алгоритмом:

- визначення ієрархії середньої кількості пошукових запитів у розрізі різних категорій пошуку;
- визначення співвідношення пошукових запитів окреслених термінів в Україні за 2023 рік;
- визначення співвідношення пошукових запитів окреслених термінів в Україні за 2019-2023 роки;
- визначення ієрархії пошукових запитів за схожими категоріями.

Зазначений алгоритм дозволить встановити пріоритетні категорій для аналізу пошукових запитів; співвідношення пошукових запитів та динаміку пошукових запитів.

Основні результати аналізу щодо визначення ієрархії середньої кількості пошукових запитів (фінансова розвідка, фінансовий моніторинг та фінансовий контроль) у розрізі різних категорій пошуку наведено на рисунку 1.1.

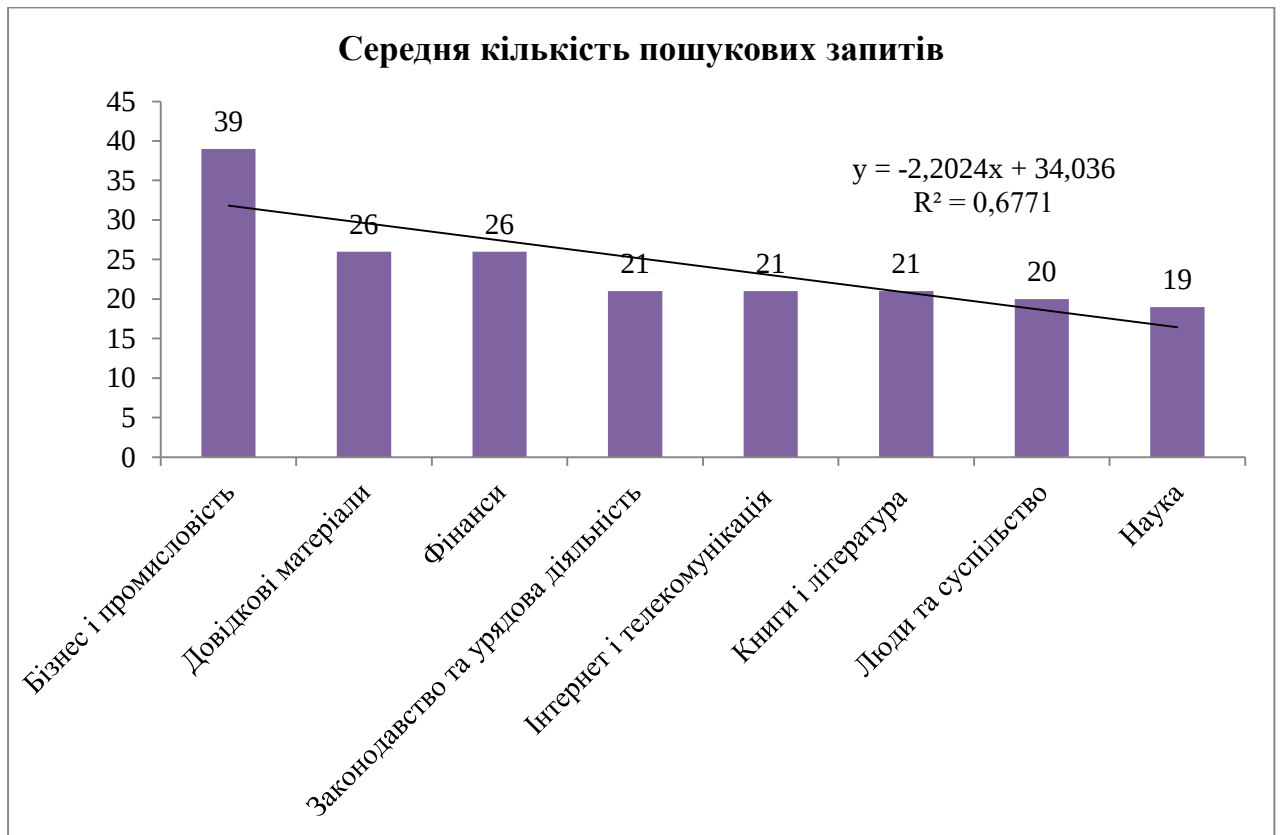

Рис. 1.1. Ієрархія середньої кількості пошукових запитів у розрізі різних категорій пошуку

Результати аналізу дали можливість нам визначити основні категорії для аналізу співвідношення пошукових запитів за допомогою «Google trends» та визначити перелік найважливіших категорій, а саме:

- бізнес і промисловість;
- довідкові матеріали;
- фінанси;
- законодавство та урядова діяльність;
- Інтернет і телекомунікація;
- книги і література.

Наступним етапом стане визначення співвідношення пошукових запитів (термінів фінансова розвідка, фінансовий моніторинг та фінансовий контроль)

в Україні за 2023 рік в розрізі найбільш пріоритетних категорій, які були встановлені на попередньому етапі аналізу. Основні результати аналізу представлені на рисунку 1.2.

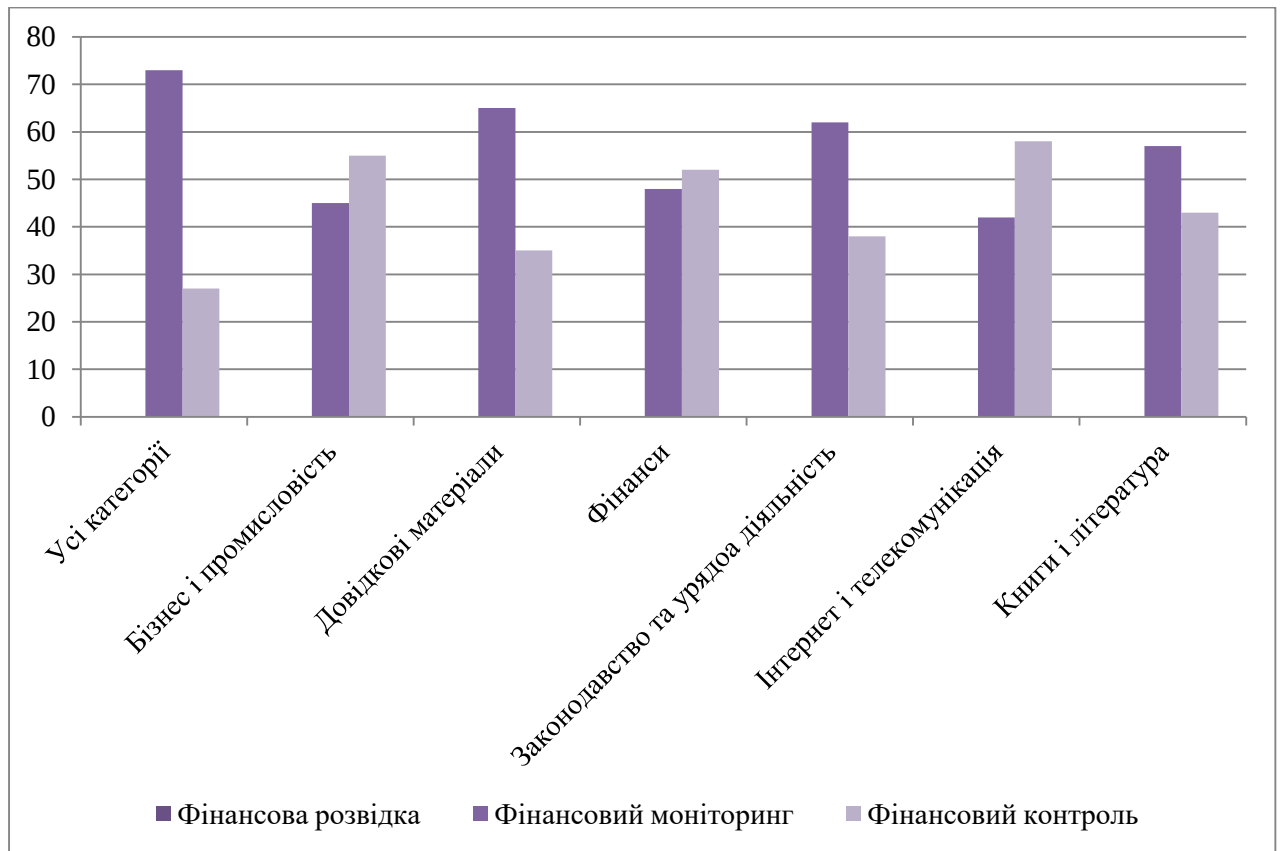

Рис. 1.2. Співвідношення пошукових запитів в Україні за 2023 р.

Загалом середнє співвідношення пошукових запитів по Україні у 2023 р. становить:

- фінансова розвідка – 1 %;
- фінансовий моніторинг – 56 %;
- фінансовий контроль – 43 %.

Отож, як показує аналіз, найбільш поширеним запитом є саме фінансовий моніторинг. Натомість пошукові запити за терміном «фінансова розвідка» фактично відсутні, бо їх кількість у структурі запитів становит 1 %. Відповідно, можемо підсумувати, що в Україні станом на 2023 рік великою популярністю (викликає живий інтерес у пошуку) користується термін – фінансовий моніторинг.

Перейдемо до наступного етапу аналізу та проаналізуємо співвідношення пошукових запитів по Україні за період 2019-2023 років. Основні результати представимо на рисунку 1.3.

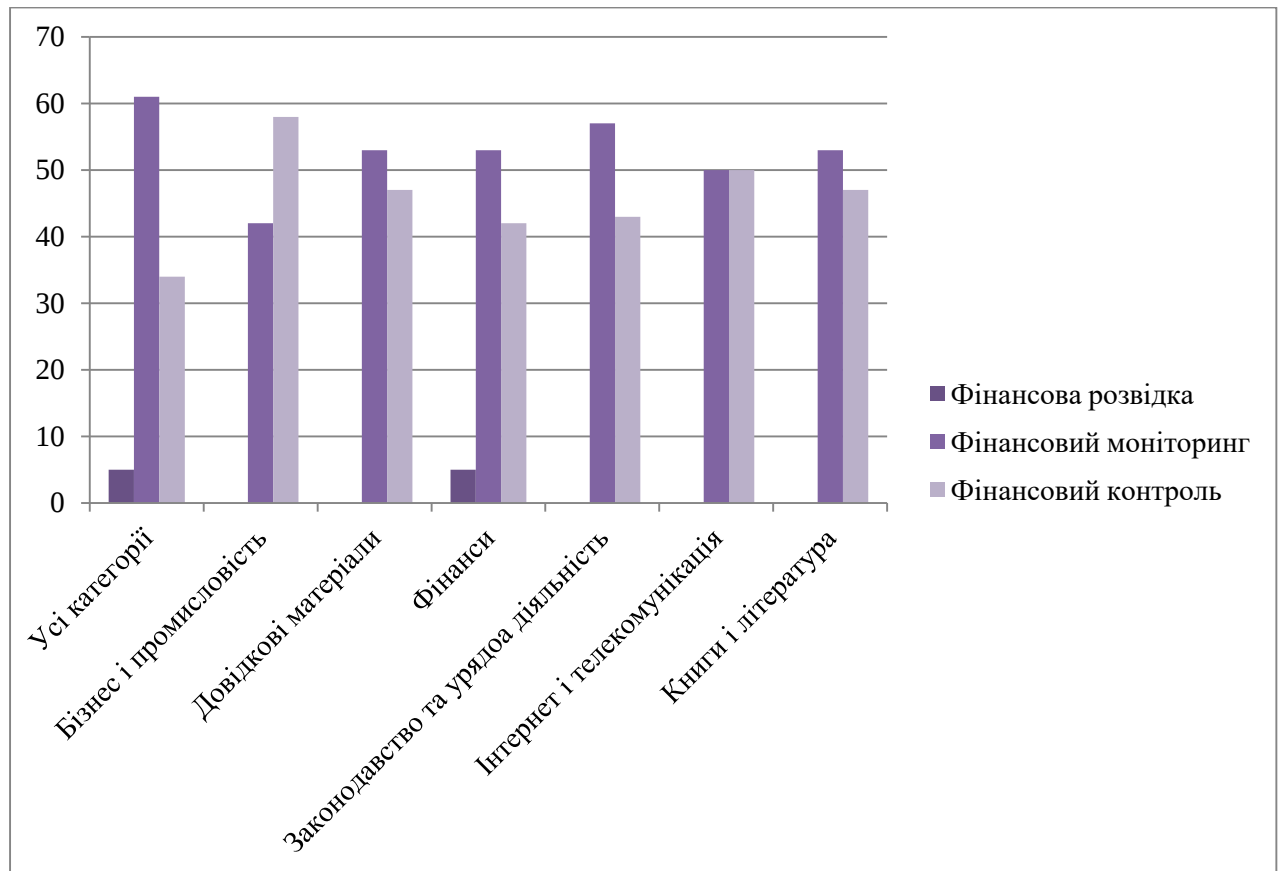

Рис. 1.3. Співвідношення середньої кількості пошукових запитів в Україні за 2019-2023 рр.

Результати аналізу демонструють, що серед пошукових запитів більш популярним є знову ж таки – «фінансовий моніторинг». Середня відсоткова структура запитів за найпопулярнішими категоріями наступна:

- фінансова розвідка – 1,5 %;
- фінансовий моніторинг – 53 %;
- фінансовий контроль – 45,5 %.

Окрім того, найпопулярнішими категоріями запиту окреслених термнів є: «бізнес і промисловість»; «довідкові матеріали», «фінанси».

В результаті проведеного аналізу можемо констатувати, що протягом останніх років в Україні більш поширеним запитом є – фінансовий моніторинг. Другу

позицію займає «фінансовий контроль». Натомість пошукові запити терміну «фінансова розвідка» є доволі незначними.

Перейдемо до завершального етапу нашого аналізу, що полягає у встановленні ієрархії пошукових запитів за схожими категоріями до «фінансовий моніторинг». Основні результати зазначеного аналізу представимо на рисунку 1.4.

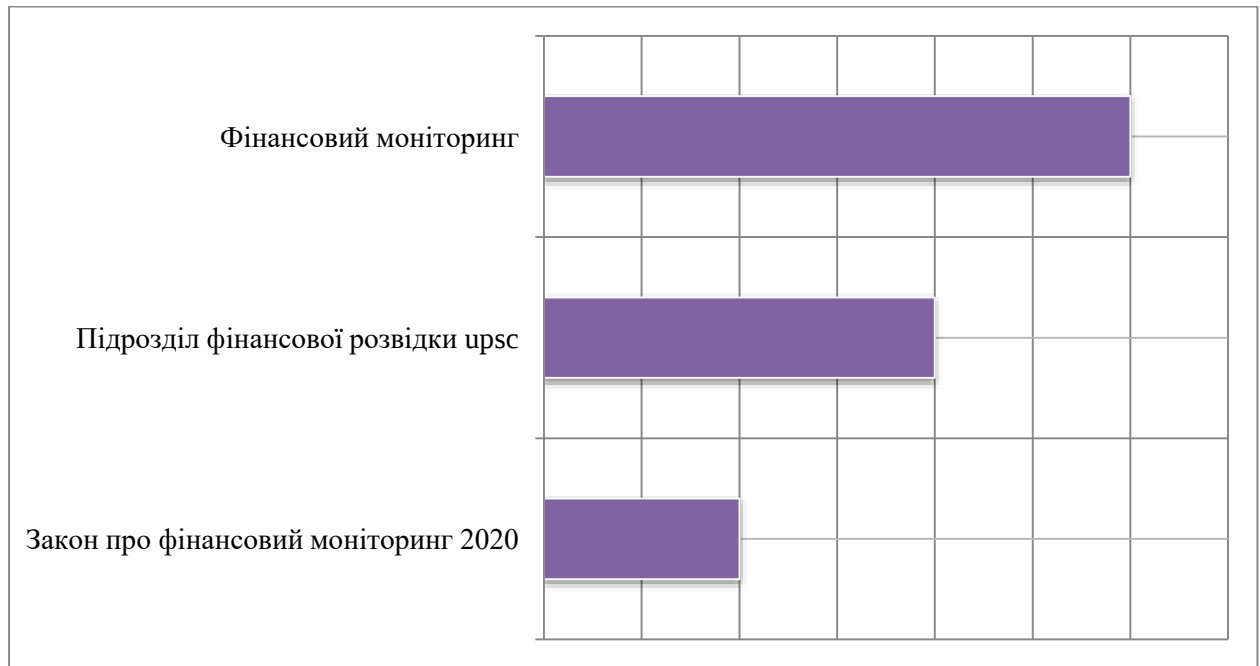

Рис. 1.4. Ієрархія пошукових запитів за схожими категоріями до «фінансового моніторингу»

Представлені результати засвідчують, що схожими пошуковими категоріями до «фінансового моніторингу» є:

- підрозділ фінансової розвідки;
- закон про фінансовий моніторинг.

Важливо також встановити теоретичний зміст поняття. Для цього проаналізуємо основні підходи до трактування поняття «фінансовий моніторинг» у наукових джерелах. Основні результати представимо у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Основні підходи до трактування поняття «фінансовий моніторинг»

№	Автори	Трактування
1	[31]	сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами державного фінансового моніторингу і спрямовуються на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення
2	[4]	система безперервного моніторингу найважливіших поточних результатів фінансової діяльності компаній на фінансовому ринку, яка постійно змінюється
3	[5]	фінансовий моніторинг дещо схожий на концепцію фінансового контролю, але фінансовий моніторинг є більш широким поняттям, оскільки передбачає безперервний моніторинг, що дозволяє прогнозувати ризики відмивання грошей
4	[6]	функціонування організаційно-правового механізму, який дозволить констатувати фінансові операції сумнівного характеру, комплексно аналізувати отриману інформацію та в необхідних випадках інформувати правоохоронні органи держави із чітко визначеною кінцевою метою всіх вищевказаних елементів, якою є мінімізація легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом
5	[7]	складова фінансової безпеки, яка визначає сукупність взаємопов'язаних заходів державного сектору за безпосередньою участю суб'єктів приватного сектору для формування загальнодержавної багатоджерельної аналітичної бази даних з метою запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму
6	[10]	форма фінансового контролю, спрямовану на виявлення фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, при цьому фінансовий моніторинг здійснюється за методом спостереження та верифікації
7	[11]	комплекс фінансових, правових, нормативних заходів, спрямованих на запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що проводяться на різних рівнях функціонування фінансової системи, для забезпечення економічної, фінансової, національної безпеки держави

8	[15]	сукупність методичних, організаційних, нормативно-правових та інституційних заходів, спрямованих на ефективне функціонування національної системи боротьби з фінансуванням тероризму
9	[18]	система фінансового контролю, спрямована на протидію й запобігання легалізації грошей та іншого майна, отриманих злочинним шляхом як в окремих суб'єктах господарювання, так і в масштабі всієї країни
10	[17]	система заходів із здійснення постійного спостереження за діяльністю комерційного банку, збору і систематизації даних про його фінансовий стан для оцінки поточного стану справ у банківській сфері і прогнозування його розвитку на перспективу
11	[23]	економіко-правовий механізм у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення
12	[28]	система постійного спостереження за найважливішими поточними результатами фінансової діяльності підприємства в умовах постійно змінної кон'юнктури фінансового ринку
13	[33]	специфічна форма фінансового контролю, що здійснюється уповноваженими державними органами у сфері фінансового контролю та суб'єктами первинного фінансового моніторингу та призначена для виявлення операцій, пов'язаних з відмиванням коштів
14	[36]	сукупність заходів суб'єктів фінансового моніторингу з метою виявлення, аналізу та перевірки інформації про фінансові операції щодо віднесення їх до таких, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів незаконного походження з наступним переданням їх правоохоронним органам
15	[37]	складова системи фінансового планування банку, на основі якої формується єдина база даних планування діяльності при безперервному зборі, систематизації та обробці інформації

Отож, в результаті проведеного теоретичного аналізу поняття можемо констатувати, що більшість дослідників схиляється до думки, що поняття «фінансовий моніторинг» та «фінансова розвідка» є тотожними за теоретичним змістом. Натомість поняття «фінансовий контроль» є схожим за теоретичним змістом, проте трішки «вужчим». Можемо зробити теоретичне узагальнення, що фінансовий моніторинг – це безпекова діяльність, що

полягає протидії загрозам для фінансової безпеки держави шляхом виявлення незаконних та підозрілих фінансових операцій пов'язаних із з легалізацією (відмиванням) незаконно отриманих коштів та фінансування тероризму.

1.2. Структурна характеристика фінансового моніторингу

Суть фінансового моніторингу як безпекової діяльності полягає протидії загрозам для фінансової системи держави та захисту її фінансових інтересів за допомогою механізмів: попередження, виявлення та засоби первинної протидії підозрілим фінансовим операціям щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом. Проте, на сучасному етапі доволі часто фінансовий моніторинг асоціюється із діяльністю щодо протидії фінансування тероризму та виявлення зброї масового знищення. Такий підхід до розуміння суті фінансового моніторингу передбачає протидію не тільки фінансовим загрозам, а й загрозам національній безпеці, тобто, фінансовий моніторинг передбачає протидію загрозам для фінансової та національної безпеки (рис. 1.5).

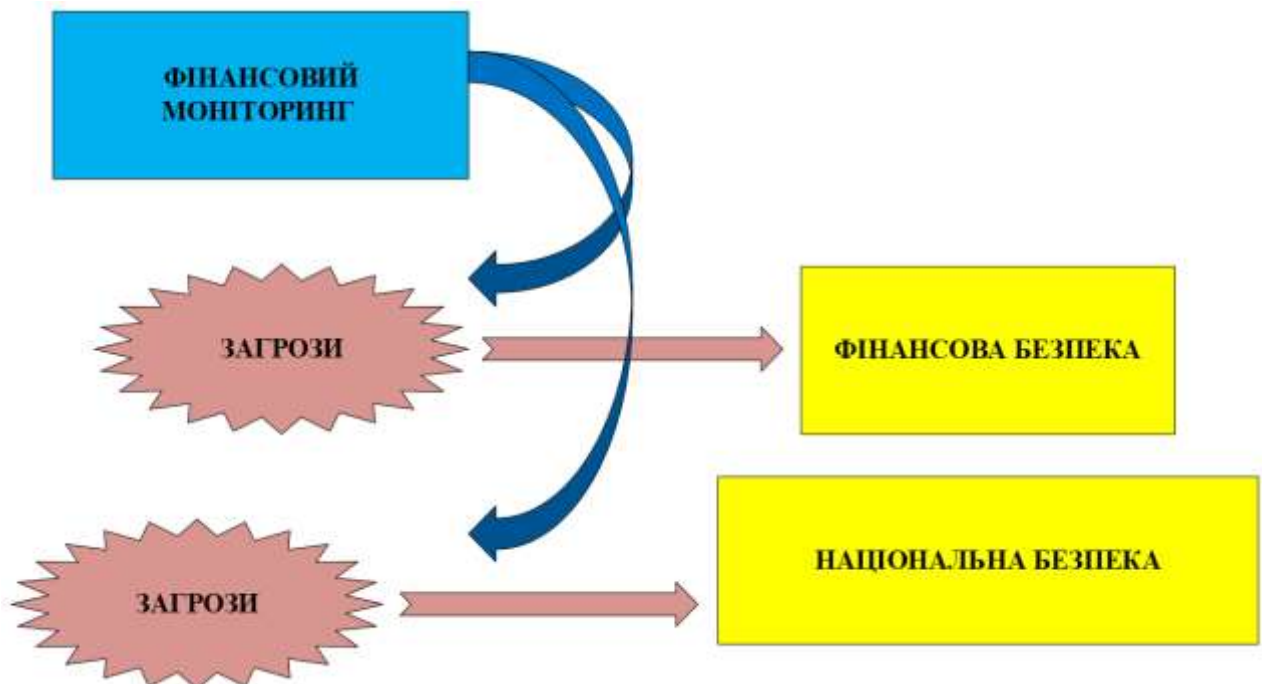

Рис. 1.5. Суть фінансового моніторингу в безпековому просторі держави

Протидія загрозам національного масштабу сприяє переосмисленню ролі фінансового моніторингу в системі національної безпеки України.

Варто також встановити основні типи суб'єктів фінансового моніторингу в Україні (таблиця 1.3). До суб'єктів первинного фінансового моніторингу, за винятком, банків та фінансових установ, зачисляють також операторів поштового зв'язку, операторів ринку віртуальних активів тощо.

Таблиця 1.2.

Суб'єкти фінансового моніторингу в Україні

Суб'єкти державного фінансового моніторингу	Суб'єкти первинного фінансового моніторингу
Національний банк України	Банки, платіжні організації та члени платіжних систем
Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку	Фондові біржі, компанії з управління активами та інші професійні учасники ринку цінних паперів
Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг	Страхові компанії, ломбарди та інші фінансові установи, а також юридичні особи, які відповідно до чинного законодавства надають фінансові послуги (крім фінансових установ та інших юридичних осіб, щодо яких державне регулювання та державний нагляд у сфері запобігання легалізації «відмивання» доходів одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму здійснюється іншими суб'єктами державного фінансового моніторингу), платіжні організації та члени платіжних систем, що не банківськими установами
Міністерство юстиції України	Нотаріуси, адвокати та інші особи, які надають юридичні послуги
Міністерство економіки України	Товарні та інші біржі, що здійснюють фінансові операції
Міністерство фінансів України	Суб'єкти господарювання, які проводять лотереї або будь-які інші подібні заходи, суб'єкти господарювання, які здійснюють торгівлю дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них, аудитори, аудиторські фірми, тощо
Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Оператори поштового зв'язку (в процесі здійснення грошових переказів)
Державна служба фінансового моніторингу	Суб'єкти підприємницької діяльності, які надають посередницькі операції під час купівлі-продажу нерухомості, фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які проводять фінансової операції з товарами за готівку за умови перевищення суми у 150 тис. грн

Джерело: [2; 30].

Отож, в результаті проведеного теоретичного аналізу можемо констатувати, що фінансовий моніторинг трактується як певна безпекова діяльність щодо протидії загрозам фінансовій та національній безпеці. За такого підходу до трактування варто синтезувати основні функції фінансового моніторингу, зокрема:

- організаційна;
- управлінська;
- контролююча;
- аналітично-інформаційна;
- попереджувальна [12].

Основним завданням суб'єктів фінансової розвідки держави є виявлення та інформування про підозрілі чи незаконні операції, що здійснюються резидентами та нерезидентами.

Варто також відзначити, що усі суб'єкти фінансового моніторингу повинні відповідати визначеним вимогам. Перш за все, вони повинні інформувати правоохоронні органи про виявлені підозрілі чи протизаконні операції. Окрім цього, суб'єкти фінансового моніторингу повинні мати розроблене методичне забезпечення для реалізації функцій фінансового моніторингу та відповідну правову основу.

Вагомим кроком стане визначення ієрархії суб'єктів фінансової розвідки та їх підпорядкованості, що представлена у таблиці 1.3. Наступним етапом проведення теоретичного аналізу стане синтез основних суб'єктів фінансового моніторингу в Україні. Проте, слід також встановити ієрархію суб'єктів фінансового моніторингу та їх підпорядкованості, результати представимо у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Підпорядкованість суб'єктів фінансової розвідки

ПІДПОРЯДКОВАНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	
Державний суб'єкт фінансового моніторингу	Первинні суб'єкти фінансового моніторингу
НБУ	• банки; • страхові компанії, страхові брокери; • кредитні спілки; • інші фінансові установи; • платіжні організації; • ломбарди; • оператори поштового зв'язку; • філії/представництва нерезидентів, які надають фінансові послуги в Україні; • інші юридичні особи, які надають окремі фінансові послуги
Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР)	• товарні біржі; • учасники фондового ринку
Міністерство цифрової трансформації	• постачальники послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів
Державна служба фінансового моніторингу	• суб'єкти аудиторської діяльності (аудитори, аудиторські фірми); • бухгалтери, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку; • суб'єкти господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування; • посередники в операціях з купівлі-продажу нерухомого майна (ріелтери); • продавці за готівку дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виробів з них; • суб'єкти господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри
Міністерство юстиції України	• адвокатські бюро, об'єднання, адвокати; • нотаріуси; • суб'єкти господарювання, які надають юридичні послуги; • особи, які надають послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами

Джерело: [22; 35].

Представлений розподіл ієрархії та підпорядкованості суб'єктів фінансового моніторингу дає змогу встановити механізми внутрішньої взаємодії та наявні внутрішні взаємозв'язки для чіткого розуміння

архітектоніки усієї системи фінансового моніторингу, що дозволить запропонувати набір заходів для удосконалення цієї системи та підвищення її ефективності.

Слід також встановити основні операції, які є об'єктом контролю для фінансового моніторингу в Україні (таблиця 1.4). Такі операції мають назву – порогові операції. Відповідно, порогові операції – це вид операцій, загальна сума яких перевищує еквівалент у 400 тис. грн. окрім цього, фінансовому моніторингу підпадають операції, що мають такі ознаки:

- передбачають використання готівки;
- операції, що здійснюються публічними особами та політично вагомими особами або членами їх сімей і близьких осіб;
- операції, безпосередньо пов'язані із переказами коштів, що передбачає наявність двох контрагентів у різних країнах;
- операції, що передбачають використання фінансових чи бізнесових структур у офшорних юрисдикціях.

Таблиця 1.4.

Порогові суми для проведення моніторингу фінансової операції

Заходи фінансової розвідки відсутні	Здійснюються заходи фінансової розвідки	
	належна перевірка	можливе повідомлення
для переказу безготівкових коштів для зарахування на рахунок отримувача в оплату вартості товарів, робіт, послуг, погашення зобов'язання за кредитом		
менше 30 тис. грн	від 30 тис. грн до 400 тис. грн	≥ 400 тис. грн (≥ 55 тис. грн – для суб'єктів господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри)
для переказу готівкових коштів		
5 тис. грн та менше (можна без ідентифікації особи платника, у т.ч. при переказі без відкриття рахунка)	більше 5 тис. грн до 400 тис. грн	≥ 400 тис. грн (≥ 55 тис. грн – для суб'єктів, які проводять лотереї та/або азартні ігри)

Джерело: [29].

Варто також відзначити, що із розвитком ринку віртуальних валют, зростає також і інтерес до цього ринку не тільки серед інвесторів, а й представників нелегального сектору економіки. Відповідно, ринок віртуальних валют (криптовалют) та операції з крипто валютами стали об'єктом фінансового моніторингу теж. Проте, порогові операції мають дещо інші грошові вираження (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5.

Порогові суми для проведення моніторингу операцій з крипто валютами

ПОРОГОВІ ЦИФРИ ФІНАНСОВОЇ МОНІТОРИНГУ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ	
<i>обсяг операції з віртуальними валютами:</i>	
<i>< 30 тис. грн або в іноземній валюті в еквіваленті за офіційним курсом НБУ</i>	<i>≥ 30 тис. грн або в іноземній валюті в еквіваленті за офіційним курсом НБУ</i>
<i>заходи фінансової розвідки, які проводяться:</i>	
забезпечується наявність як мінімум такої інформації: • номер рахунка/електронного гаманця або унікальний номер електронного платіжного засобу чи наперед оплаченої картки; • номер рахунка або унікального номера електронного платіжного засобу отримувача або наперед оплаченої картки; • якщо відсутні електронний гаманець – наводиться унікальний номер фінансової інформації	процедура належної перевірки, яка включає ідентифікацію та верифікацію клієнта

Джерело: [4; 19].

Встановлення такого розміру порогових операцій дозволяє суб'єктам фінансового моніторингу більш ефективно реагувати на підозрілі чи протизаконні операції із крипто валютами.

Відповідно до чинного законодавства, окрім ідентифікованих гранично допустимих сум, є й інші ознаки що, визначають необхідність проведення фінансового моніторингу (таблиця 1.6).

Таблиця 1.6.

**Перелік операцій, що потенційно можуть потрапити під фінансовий
моніторинг та контроль**

№	ОПЕРАЦІЯ	СТАТУС	ЗАХОДИ
1	зарахування/переказ коштів, коли одна зі сторін (учасників) має реєстрацію / проживання / місце знаходження у державі, що не виконує належним чином рекомендації ФАТФ та інших міжнародних організацій подібного напрямку. До таких ситуацій належить і наявність в однієї з осіб рахунку в банку у такій країні (навіть, якщо він не задіяний в операції). Такі країни визначаються відповідно до законодавства та оприлюднюються на веб-сайті Державної служби фінансового моніторингу (зараз це Іран та КНДР)	Порогова операція	Фінансовий моніторинг
2	фінансові операції політично значущих осіб, членів їхньої сім'ї/пов'язаних осіб	Порогова операція	Фінансовий моніторинг
3	фінансові операції з переказу коштів за кордон, у т.ч. числі до держав, віднесених Кабінетом Міністрів України до офшорів	Порогова операція	Фінансовий моніторинг
4	фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів)	Порогова операція	Фінансовий моніторинг

Джерело: [2; 31].

В результаті проведеної структурно-функціональної характеристики системи фінансового моніторингу можна зробити висновок, що рівень її автономності та збалансованості є вагомим. Водночас, варто зауважити про необхідність систематизації певних видів діяльності та їх структуризації, що сприятиме підвищенню ефективності системи фінансового моніторингу загалом. Йдеться про розподіл сфер діяльності за пріоритетністю:

- звичайні операції фінансового моніторингу;
- операції пріоритетного контролю (пов'язані із офшорними операціями, потенційними корупційними схемами тощо);
- операції особливо пріоритетного контролю (пов'язані із державною зрадою, тероризмом, сепаратизмом тощо).

Такий розподіл сприятиме більш ефективній та скоординованій роботі системи фінансового моніторингу в Україні.

1.3. Компаративний аналіз основних моделей фінансового моніторингу

На цьому етапі нашого дослідження проведемо компаративний аналіз основних моделей фінансового моніторингу для встановлення їх відмінностей, «вузьких місць» та переваг, що доцільно посилювати. Важливим етапом нашого дослідження стане також компаративний аналіз законодавства країн світу у сфері протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом.

Запропонований алгоритм аналізу передбачатиме кілька взаємопов'язаних етапів:

- здійснення порівняльного аналізу основних моделей фінансового моніторингу;
- порівняльний аналіз нормативно-правової бази різних країн у сфері протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом;
- формування пропозицій щодо використання виокремлення певних особливостей у вітчизняній практиці фінансового моніторингу.

Відповідно розпочнемо аналіз із першого етапу «здійснення порівняльного аналізу основних моделей фінансового моніторингу». Загалом у світовій практиці виділяють кілька моделей фінансового моніторингу:

- адміністративна модель;
- правоохоронна модель;
- судова модель;
- гібридна модель.

Розглянемо перш за все, особливості адміністративної моделі фінансового моніторингу (табл. 1.7).

Таблиця 1.7.

Характеристика моделі ПФР адміністративного типу

ХАРАКТЕРИСТИКА	ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
Ці ПФР, як правило, розміщуються в рамках існуючого державного органу або в під повноваженнями існуючого міністерства, крім судового чи правоохоронного органу чи міністерства. Зазвичай, місце розміщення знаходяться у міністерстві фінансів, центральному банку чи іншому регуляторному органі. Однак деякі ПФР, що сліднують адміністративній моделі, не знаходяться в межах існуючого відомства чи міністерства, а натомість створюються, як самостійний, незалежний орган. Більшість членів Егмонтської Групи мають ту чи іншу форму адміністративної моделі (у 2018 році 119 членів Егмонтської Групи були класифіковані, як адміністративні, а ще 15 були класифіковані, як змішані моделі з адміністративними та правоохоронними органами). Прикладами цього типу є FinCEN в США та FINTRAC в Канаді (FINTRAC також є прикладом окремого ПФР, незалежного від будь-якого іншого відомства).	• ПФР діє, як нейтральний буфер між суб'єктами первинного фінансового моніторингу та правоохоронними органами / органами прокуратури, що сприяє довірі та впевненості суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо ПФР • полегшує обмін інформацією з іноземними ПФР • ПФР має доступ до ресурсів та досвіду відповідного адміністративного органу	• безпосередній нагляд з боку політичних органів влади іноді може збільшити ризик надмірного впливу • розміщення ПФР за межами правоохоронного органу може спричинити затримки із застосуванням правоохоронних заходів (наприклад, заморожування активів) • ПФР може мати більш обмежені юридичні повноваження щодо збору доказів порівняно з правоохоронними та судовими моделями. Зокрема, це залежить від існуючої законодавчої бази; не всі ПФР, що сліднують адміністративній моделі, зіткнулися з цим недоліком, особливо там, де законодавство спеціально надає ПФР повноваження відмінні від відомства або міністерства, в якому він знаходиться

Джерело: [14; 20].

Характерною особливістю цієї моделі фінансового моніторингу є те, що підрозділ фінансового моніторингу зазвичай підпорядковується міністерству фінансів держави. Основна сфера діяльності підрозділу фінансового моніторингу полягає у відстеженні підозрілих операцій, натомість інші види фінансових махінацій та правопорушень не є об'єктом аналізу та моніторингу.

Наступним кроком стане аналіз правоохоронної моделі фінансового моніторингу (табл. 1.8).

Таблиця 1.8.

Характеристика Моделі ПФР Правоохоронного Типу

ХАРАКТЕРИСТИКА	ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
Ця модель є другою найпоширенішою формою, прийнятою членами Егмонтської групи (у 2018 році 19 членів були віднесені до цієї категорії, ще 15 мали спільну гібридну адміністративну/правоохоронну класифікацію). Відповідно до цієї моделі, ПФР знаходиться в межах правоохоронного органу країни та має однакові повноваження з відомством щодо злочинів, пов'язаних з відмиванням коштів та фінансуванням тероризмом. Прикладами можуть бути ПФР Великобританії (з Національним кримінальним агентством - NCA), Поліція Сінгапуру та Поліція Фінляндії	• ПФР та правоохоронні органи отримують вигоду від простоти доступу до спільної інформації (включаючи міжнародні мережі, такі як INTERPOL) та інфраструктури; • ПФР, як правило, має ширші повноваження щодо розслідування; • примусові заходи можуть бути застосовані швидше (наприклад, замороження активів).	• СПФМ може виявити більше небажання щодо обміну інформацією безпосередньо з органом, який також відповідає за правоохоронний та/або прокурорський напрямки, особливо там, де існує ризик використання звітів для цілей, що виходять за межі ПВК/ФТ; • запити на отримання додаткової інформації можуть сповільнюватися вищими граничними показниками, що застосовуються до звичайних правоохоронних розслідувань. Однак законодавча база країни може працювати над вирішенням цього питання шляхом спеціального звільнення ПФР від граничних показників, що застосовуються до інших правоохоронних органів; • акцент робиться на розслідуванні та виявленні, а не на запобіжних заходах.

Джерело: [39].

Проаналізована модель фінансового моніторингу правоохоронного типу відрізняється тим, що підрозділ фінансового моніторингу наділений більш

широким колом повноважень щодо протидії легалізації доходів, що були протизаконно отримані. Окреслена модель фінансової розвідки є в значній мірі імплементованою до загальної системи правоохоронних органів та не наділена достатньою автономією.

Наступним етапом стане аналіз моделі фінансового моніторингу судового типу (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

Характеристика моделі ПФР судового типу

ХАРАКТЕРИСТИКА	ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
Деякі, хоч і мало, ПФР знаходяться в межах судової гілки влади (як правило, під юрисдикцією прокурора, який відповідно до цієї правової системи має слідчі повноваження). У 2018 році Егмонтська група повідомила про два судові ПФР та чотири ПФР з гібридною судовою / правоохоронною моделлю. МВФ та Світовий банк зазначають, що ця модель може бути корисною там, де країна має дуже жорстке законодавство що регулює питання банківської таємниці; тісний зв'язок із судовою системою сприяє співпраці з фінансовими установами, на яких поширюються такі закони. Прикладом цієї моделі є ПФР Люксембургу FIULUX (CFR).	• ПФР, як правило, користуються більшою свободою від невинуватеного політичного втручання • репутація судової влади щодо незалежності та неупередженості може допомогти зміцнити довіру щодо співпраці з ПФР; • ПФР користується повноваженнями судової влади (наприклад, заморожування активів, затримання осіб); • орган, відповідальний за розслідування та переслідування отримує безпосередній та швидкий доступ до інформації.	• судова модель має багато спільних недоліків з правоохоронною моделлю; • ПФР можуть зіткнутися з проблемами обміну та доступу до інформації з несудовими ПФР

Джерело:[14; 34].

Варто зауважити, що саме судова модель фінансового моніторингу найбільше відрізняється від проаналізованих нами моделей. Синтезовано також і основний недолік досліджуваної моделі, що полягає в ускладненому доступі до інформаційного обміну з іншими структурними підрозділами та правоохоронними органами, що не входять до судової системи країни. Цей

недолік суттєво ускладнює процеси міжвідомчої та міжнародної взаємодії. Вирізняють також і гібридну модель, що є поєднанням елементів будь-якої із розглянутих моделей.

Варто також здійснити компаративний аналіз законодавства різних країн у досліджуваній сфері, результати представимо у таблиці 1.10.

Таблиця 1.10.

Компаративний аналіз законодавства у сфері фінансового моніторингу

КРАЇНА	ЗАКОНОДАВСТВО	ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
1	2	3
США	законодавство про боротьбу з відмиванням грошей, який є складовою законодавства по боротьбі із зловживаннями наркотиками; – законодавство про корумповані організації, а також ті, що знаходяться під впливом рекетирів; – законодавство про психотропні речовини; – законодавство про забезпечення всеосяжного механізму для знищення та перешкоджання тероризму	Ув'язнення строком до 20 років. Штраф до 500 тис. дол. або на суму, що вдвічі перевищує сукупну суму угод, по відношенню до яких пред'явлено обвинувачення (в залежності від того, яка сума більше).
Великобританія	– законодавство про карну відповідальність за легалізацію доходів, отриманих у результаті злочинних дій; – законодавство про протидію відмиванню грошей	Покарання до 14 років позбавлення волі та штраф; за розголошення інформації до 5 років; за недонесення про операції, що стали відомими, за «відмивання» грошей до 5 років
Австрія	– законодавство про валютні операції; – законодавство про банки; – Доповнення до Кримінального кодексу про відповідальність юридичних та фізичних осіб за відмивання грошей	Ув'язнення на термін більше 3
Німеччина	– законодавство про боротьбу з торгівлею наркотиками та іншими формами організованої злочинності; – законодавство про виявлення доходів, отриманих злочинним шляхом	Позбавлення волі на термін більше року.
Польща	– Закон від 16 листопада 2000 р. «Про протидію відмиванню грошей та фінансуванню тероризму»	Позбавленням волі від 6 місяців до 10 років, передбачається конфіскація майна

<i>Продовження таблиці 1.10</i>		
1	2	3
Італія	– Закон № 646 «Про боротьбу з мафією», – Закон № 55 «Про діяльність фінансово-кредитних інститутів країни»	Позбавлення волі на строк від 7 до 12 років та штраф. Покарання може бути збільшене, якщо такі дії здійснюють посадові особи

Джерело: [13; 32].

В результаті проведеного аналізу встановлено, що модель фінансового моніторингу України є, більшою мірою, адміністративного типу. Також, аналіз дав змогу виокремити основні переваги різних моделей для їх імплементації у вітчизняну практику протидії легалізації доходів отриманих незаконно. Відповідно, основними перевагами визначено:

- верифікація джерел отримання інформації про підозрілі фінансові операції;
- формування системи фінансового моніторингу на основі системи налагодженої взаємодії та колаборації стосовно протидії легалізації доходів отриманих незаконно;
- заборона передачі інформації про порушення податкового законодавства третім країнам для того аби уникнути витоку конфіденційної інформації та попередити зовнішній вплив на великий бізнес в країні;
- зобов'язання для комерційних банківських установ щодо повідомлення підрозділів фінансового моніторингу про відкрити у них підозрілі рахунки;
- організація ефективної міжвідомчої співпраці підрозділів фінансового моніторингу та правоохоронних органів.

Висновки до розділу 1

Обґрунтовано доцільність та актуальність інтенсифікації суб'єктів фінансового моніторингу та підрозділів фінансового моніторингу для протидії сучасним загрозам, спричинених глобалізацією та війною російської федерації проти України.

Запропоновано використовувати інструмент «Google trends» для аналізу динаміки пошукових запитів та ієрархії пошукових запитів у найпопулярнішому пошуковому сервісі – «Google», що передбачав визначення ієрархії середньої кількості пошукових запитів у розрізі різних категорій пошуку; визначення співвідношення пошукових запитів окреслених термінів в Україні за 2023 рік; визначення співвідношення пошукових запитів окреслених термінів в Україні за 2019-2023 роки. В результаті проведеного аналізу встановлено, що найбільш поширеним у 2023 р. запитом є фінансовий моніторинг. Натомість пошукові запити за терміном «фінансова розвідка» фактично відсутні, бо їх кількість у структурі запитів становить 1 %. Більш того, найпопулярнішими категоріями запиту окреслених термінів є: «бізнес і промисловість»; «довідкові матеріали», «фінанси».

Результатом проведеного теоретичного аналізу стало трактування поняття фінансовий моніторинг – як безпекової діяльності, що полягає в протидії загрозам для фінансової та національної безпеки шляхом виявлення незаконних та підозрілих фінансових операцій пов'язаних із з легалізацією (відмиванням) незаконно отриманих коштів та фінансування тероризму.

Встановлено основних суб'єктів фінансового моніторингу в Україні та проведено їх структурну характеристику, що передбачає їх поділ на державні суб'єкти фінансового моніторингу та суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Визначено операції, що є об'єктом фінансового моніторингу – порогові операції. До них належать: операції сума яких перевищує еквівалент у 400 тис. грн; готівкові операції; операції публічних осіб та політиків;

операції з переказу коштів за кордон. Також встановлено порогові операції для операцій із крипто валютами.

В результаті здійсненої структурно-функціональної характеристики фінансового моніторингу встановлено, що рівень її автономності та збалансованості є достатнім. Запропоновано систематизувати та структурувати певні види діяльності, що сприятиме підвищенню ефективності системи фінансового моніторингу держави загалом, шляхом розподілу сфер діяльності за пріоритетністю: звичайні операції фінансового моніторингу; операції пріоритетного контролю (пов'язані із офшорними операціями, потенційними корупційними схемами тощо; операції особливо пріоритетного контролю (пов'язані із державною зрадою, тероризмом, сепаратизмом тощо).

Встановлено основні переваги різних моделей для їх імплементації у вітчизняну практику протидії легалізації доходів незаконно отриманих доходів, а саме: верифікація джерел отримання інформації про підозрілі фінансові операції; формування системи фінансового моніторингу на основі системи налагодженої взаємодії та колаборації стосовно протидії легалізації доходів отриманих незаконно; заборона передачі інформації про порушення податкового законодавства третім країнам для того аби уникнути витоку конфіденційної інформації та попередити зовнішній вплив на великий бізнес в країні; зобов'язання для комерційних банківських установ щодо повідомлення підрозділів фінансового моніторингу про відкрити у них підозрілі рахунки; організація ефективної міжвідомчої співпраці підрозділів фінансового моніторингу та правоохоронних органів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ДЕРЖАВИ

2.1. Визначення ефективності системи фінансового моніторингу України

Для формування моделі фінансового моніторингу України спочатку слід встановити її ефективність та виявити основні «вузькі місця», тобто ті напрями та сфери фінансового моніторингу, що є проблемними та не ефективними. Однак встановлення ефективності системи фінансового моніторингу України не є простим завданням, оскільки немає сформованого єдиного методичного підходу до оцінки фінансового моніторингу країни. На цьому етапі нашого дослідження спробуємо проаналізувати наявні підходи до оцінювання ефективності фінансового моніторингу та обрати найбільш оптимальний.

Перш за все, слід встановити основні критерії за якими будемо визначати ефективність фінансового моніторингу України. Найбільш оптимальним підходом до оцінювання фінансового моніторингу вважаємо [21], що ґрунтується на критеріях, які діляться на дві категорії:

- кількісні показники (безпосереднього) впливу;
- якісні показники (опосередкованого) впливу.

Оцінювання ефективності системи фінансового моніторингу держави можна проводити аналізуючи та розраховуючи якісні показники опосередкованого впливу:

- рівень тіньової економіки;
- індекс сприйняття корупції;
- індекс легкості ведення бізнесу;
- міжнародний індекс прав власності для України;
- індекс економічної свободи.

Зазначені показники відображають безпекову ситуацію у фінансовій сфері держави та є більшою мірою якісним віддзеркаленням роботи усієї системи фінансового моніторингу країни. Варто зауважити, що цей перелік показників не відображає безпосередню ефективність діяльності підрозділу фінансового моніторингу країни, проте вважаємо, що використання обидвох груп критеріїв дозволить надати оптимальну оцінку системи фінансового моніторингу країни.

Оцінювання ефективності системи фінансового моніторингу держави можна проводити аналізуючи та розраховуючи показники безпосереднього впливу:

- загальна кількість здійснених операцій щодо фінансового моніторингу;
- загальна кількість підозрілих операцій, що були виявлені в процесі здійснення фінансового моніторингу;
- кількість розроблених та доведених до кримінального провадження та суду матеріалів [9; 21].

Тобто динаміка цих показників безпосередньо відображає діяльність підрозділу фінансового моніторингу країни. Це кількісні показники, що демонструють основні результати роботи підрозділу фінансового моніторингу.

Відповідно, підсумовуючи результати проведеного аналізу можна зробити висновок, що використання саме такої методики дозволить отримати достовірну інформацію про ефективність системи фінансового моніторингу та виявити основні «вузькі місця» у цій системі, які варто усунути.

Перейдемо до здійснення аналізу ефективності системи фінансового моніторингу країни використовуючи обрану методику. Проаналізуємо основні макроекономічні показники держави, що відображають безпекову ситуацію у фінансовій сфері.

Розпочнемо із визначення рівня тіньової економіки в Україні. Зауважимо, що показник – рівень тіньової економіки є доволі складний у розрахунку. Причиною такої ситуації є значна кількість методик та підходів до визначення

рівня тіньової економіки держави. Більш того, усі ці підходи та методики є об'єктом дискусії. Для встановлення рівня тіньової економіки скористаємося методикою [3; 19]. Варто зауважити, що міжнародні аналітики стверджують (за власними підрахунками), що рівень тіньової економіки в Україні з початком війни становив близько 40-50 %. Оскільки, перевірка на достовірність отриманих даних є вкрай проблематичним завданням, із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, розрахунок рівня тіньової економіки в Україні проведемо за період 2017-2022 рр., результати аналізу представимо графічно на рисунку 2.1.

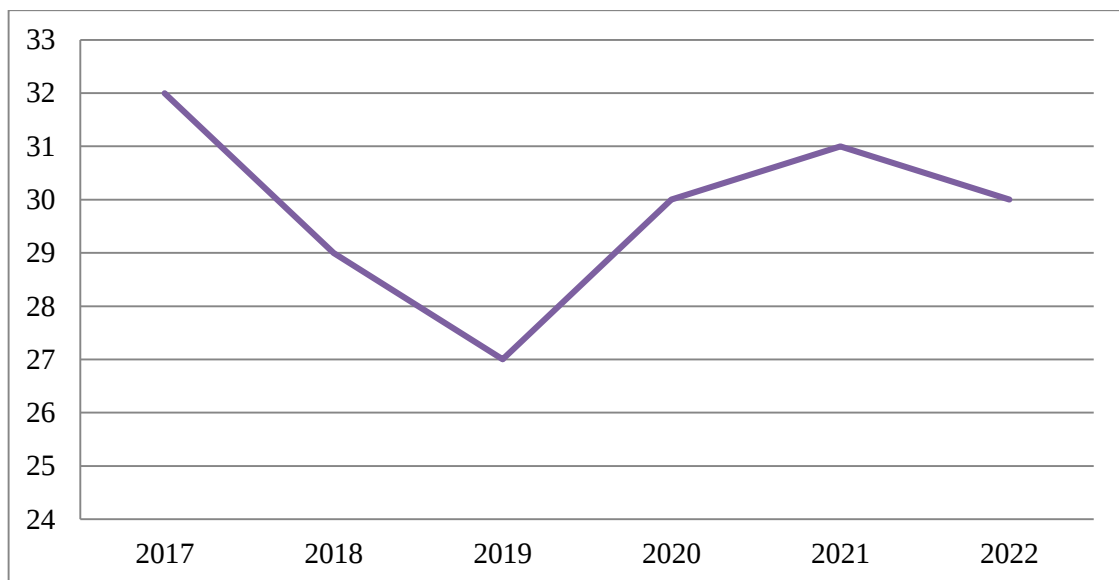

Рис. 2.1. Динаміка рівня тіньової економіки в Україні

Як видно із результатів проведеного аналізу, рівень тіньової економіки в Україні має подвійну тенденцію: перманентне зниження її рівня до 2019 року та різке збільшення її рівня у період 2019-2022 рр. Така ситуація може характеризуватись перш за все активними впливом держави, в особі компетентних органів, зокрема й підрозділу фінансової розвідки, на протидії незаконним фінансовим операціям та прийнятими антилегалізаційними заходами. Відповідно, вважаємо, що зміна тенденції рівня тіньової економіки відбулась під впливом пандемії коронавірусу Covid-19 та повномасштабним

вторгненням росії в Україну у 2022 році. Варто також зауважити, що з початком війни рівень тіньової економіки припинив зростання. Подальші тенденції рівня тіньової економіки спрогнозувати важко, проте без сумнівів інтенсивність фінансового моніторингу повинна тільки посилюватись, оскільки ворог дуже активно використовує фінансування терористичних та колабораційних заходів шляхом використання фінансової системи України.

Наступним етапом аналізу стане аналіз динаміки індексу сприйняття корупції в Україні, що також відображає загальний тренд у сфері протидії корупції та легалізації незаконно отриманих доходів. Загалом, цей індекс передбачає встановлення середнього значення серед досліджень 13 авторитетних міжнародних організацій. Результати динаміки індексу сприйняття корупції в Україні представлені графічно на рисунку 2.2.

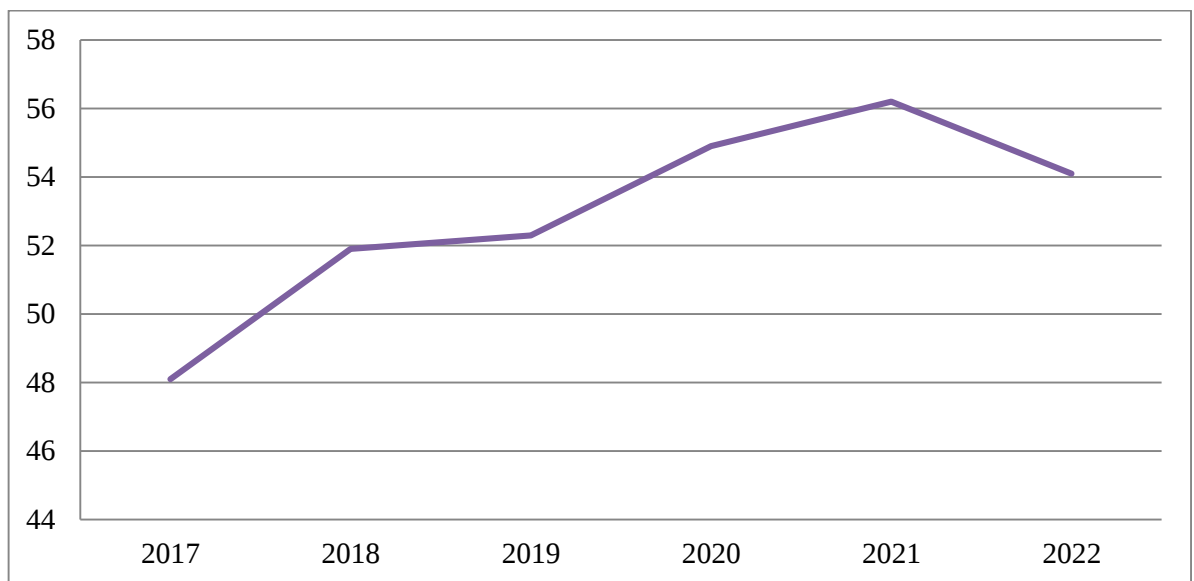

Рис. 2.2. Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні

Аналізуючи динаміку зазначеного індексу зауважимо, що його найбільш низьке значення, протягом аналізованого періоду припадає, знову ж таки, на 2019 рік – початок пандемії Covid-19. Варто також зауважити, що незважаючи на воєнні дії на території України значення індексу зростає. Така динаміка

свідчить про зміни суспільної свідомості щодо несприйняття корупції як прийняттого явища для країни загалом.

Проведемо також аналіз динаміки індексу легкості ведення бізнесу в Україні. Варто зауважити, що протягом останніх років розрахунків зазначеного індексу не проводився. Причинами цього стали результати проведеного аудиту міжнародною аудиторською компанією, що дозволив встановити факти наявності тиску та цілеспрямованого впливу на експертів, в результаті чого було виявлено випадки фальсифікації та підробки результатів дослідження. Відповідно, аналіз цього індексу наведемо за період 2017-2021 рр.

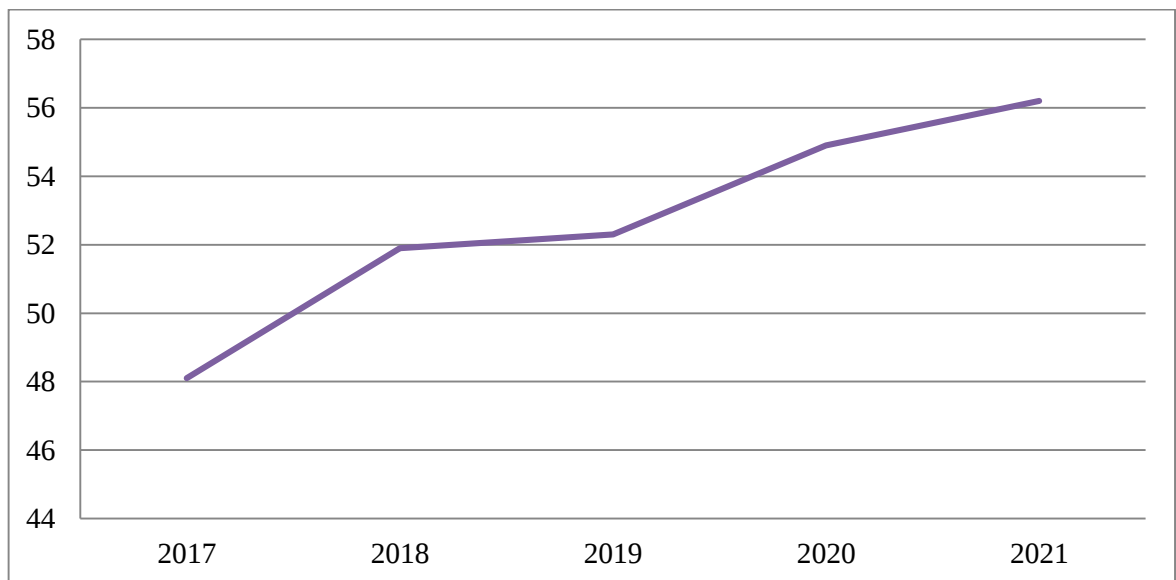

Рис. 2.3. Динаміка індексу легкості ведення бізнесу в Україні

Загалом динаміка індексу легкості ведення бізнесу в Україні є позитивною, оскільки протягом аналізованого періоду країна піднялася в рейтингу на 19 позицій. Можна спрогнозувати, що із початком повномасштабного вторгнення росії Україна понизилась у рейтингу через воєнні дії на своїй території, що ускладнюють багато процесів, зокрема соціально-економічних. Проте, тенденція індексу за попередні роки є

опосередкованим свідченням також і ефективності системи фінансового моніторингу в країні.

Наступним етапом аналізу стане аналіз динаміки міжнародного індексу прав власності для України (МППВ). Результати аналізу динаміки цього індексу представлені на рисунку 2.4.

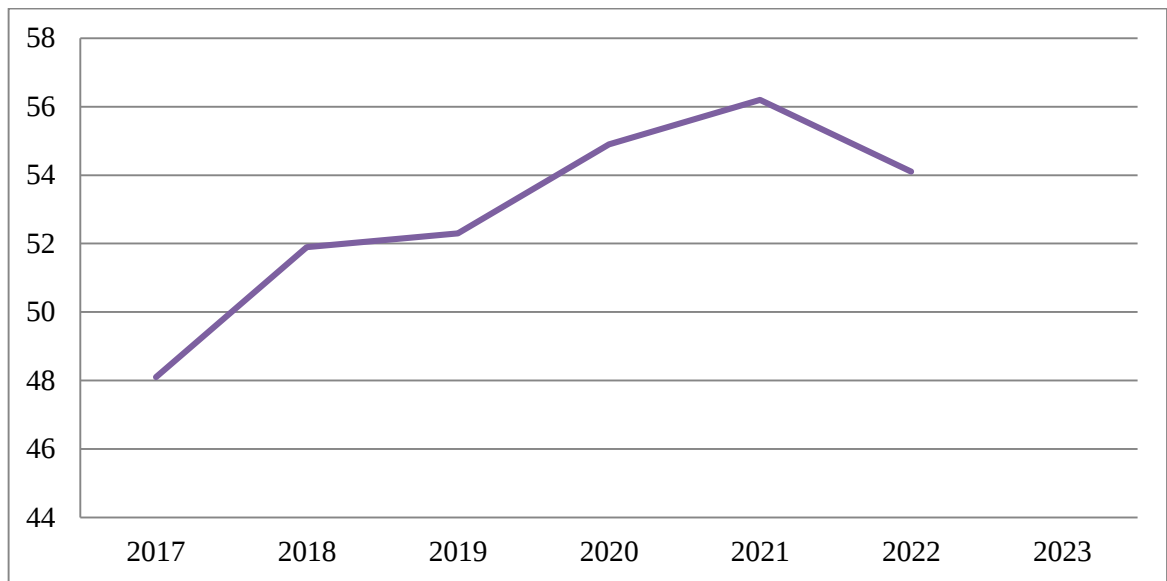

Рис. 2.4. Динаміка міжнародного індексу прав власності для України

Результати представлені на рисунку свідчать про позитивні тенденції зростання МППВ для України протягом 2017-2021 рр. Натомість з 2021 по 2023 роки простежується тенденція зниження індексу, що загалом може буде віддзеркаленням воєнних дій на території України та появою суттєвих проблем із захистом прав власності внаслідок російської агресії.

Завершальним на цьому етапі стане аналіз індексу економічної свободи в Україні. Визначення індексу економічної свободи передбачає встановлення кількох його складових та визначення інтегрального значення індексу. До складових індексу зазвичай належать наступні складові:

- верховенство права (захист прав власності; ефективність судової системи; свобода від корупції);

- регуляторна ефективність (свобода бізнесу; свобода трудових стосунків; грошова свобода);
- урядові фінанси (податкове навантаження; урядові витрати; фінансовий стан (фіскальне здоров'я);
- відкритий ринок (свобода торгівлі; інвестиційна свобода; фінансова свобода).

Основні результати розрахунків зазначених складових та інтегрального значення індексу представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Індекс економічної свободи

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ІЕС Світ середнє значення	60,9	61,1	60,8	61,6	61,6	60,0
ІЕС Україна	48,1	51,9	52,3	54,9	56,2	54,1
Верховенство права						
- захист прав власності	41,4	41,0	43,9	47,5	48,5	39,7
- ефективність судової системи	22,6	29,5	31,5	42,2	41,1	31,4
- свобода від корупції	29,2	29,0	29,6	37,9	37,9	33,8
Регуляторна ефективність						
- свобода бізнесу	62,1	62,7	66,1	61,3	63,5	61,1
- свобода трудових стосунків	48,8	52,8	46,7	48,3	48,7	60,7
- грошова свобода	47,4	60,1	58,6	63,0	65,8	71,2
Урядові фінанси						
- податкове навантаження	78,6	80,2	81,8	81,1	88,7	89,1
- урядові витрати	38,2	45,0	46,9	47,2	48,2	44,5
- фінансовий стан (фіскальне здоров'я)	67,9	75,9	82,6	83,9	87,7	73,6
Відкритий ринок						
- свобода торгівлі	85,9	81,1	75,0	81,2	79,2	78,6
- інвестиційна свобода	25,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0
- фінансова свобода	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0

Джерело: [38].

Варто відзначити позитивну динаміку індексу економічної свободи в Україні. Така тенденція є також свідченням ефективної роботи системи фінансового моніторингу держави. Проте порівняння середнього значення цього індексу в Україні та у промислово розвинутих країнах (Україна – 53; промислово розвинуті країни – 88) дозволяє зробити висновок про необхідність інтенсифікації зусиль для подальшого підвищення ефективності

системи фінансового моніторингу України. Така діяльність в умовах війни є доволі ускладненою, проте вкрай необхідною для України та для майбутньої перемоги.

2.2. Аналіз діяльності суб'єктів фінансового моніторингу держави

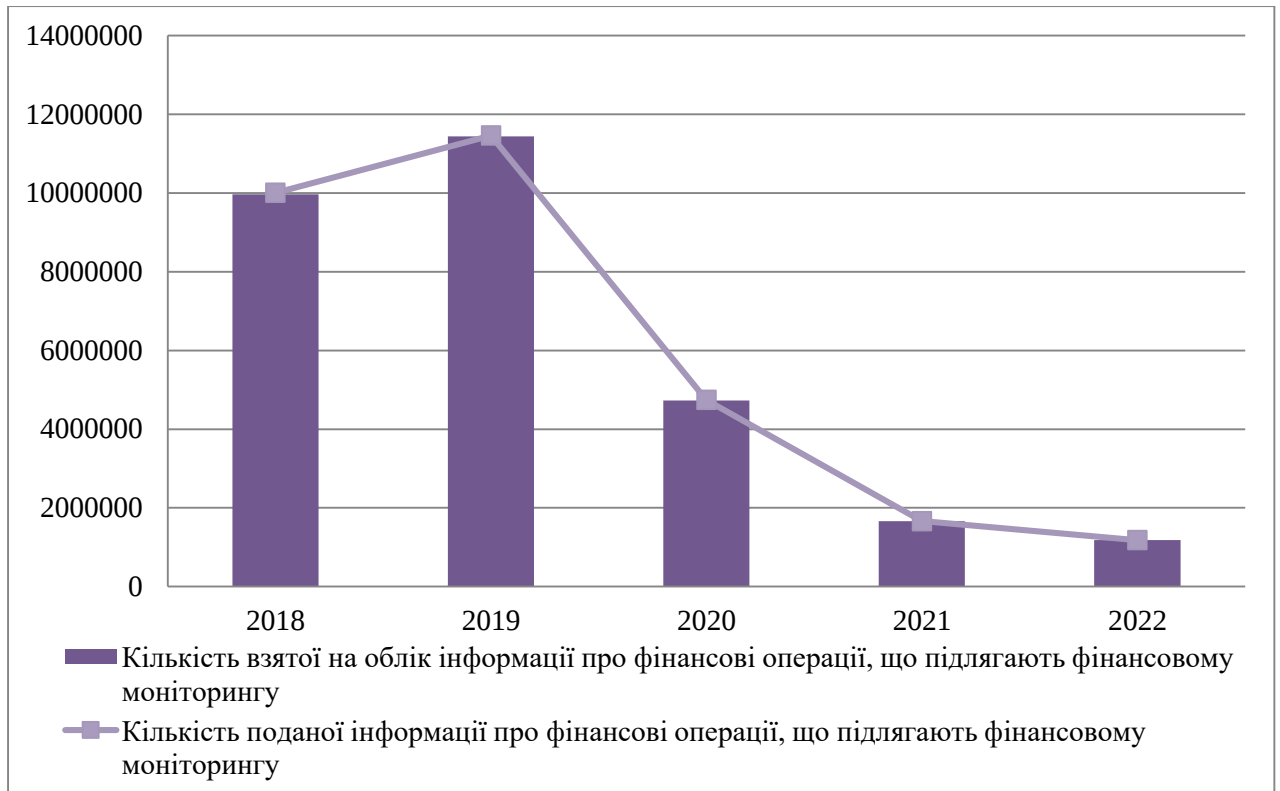
Другим етапом аналізу, відповідно до обраної методики, стане оцінка кількісних показників, що відображають безпосередній результат діяльності підрозділу фінансового моніторингу та його вплив на систему фінансової безпеки держави. Такий аналіз буде реалізовано за допомогою окресленого набору показників.

Розпочнемо цей етап аналізу із встановлення динаміки інформування про фінансові операції шляхом визначення окремих показників, зокрема:

- обсяг взятої на облік інформації щодо фінансових операцій, які підпадають під процедуру фінансового моніторингу;
- обсяг поданої інформації про фінансові операції, які підпадають під процедуру фінансового моніторингу.

Розрахунок окреслених показників дасть змогу визначити загальну тенденцію та встановити тренд щодо кількості операцій, які підлягають процедурі фінансового моніторингу у часовому вимірі. Відповідно, збільшення або зменшення кількості підозрілих фінансових операцій може бути свідченням або зростання рівня суспільної свідомості та моралі, або ж позитивного впливу системи фінансового моніторингу, що виражається у реалізації превентивної функції. Такі умовиводи не можуть бути доведеними чи спростованими емпірично, проте вважаємо їх логічно обґрунтованими та аргументованими.

Основні результати аналізу представимо на рисунку 2.5.

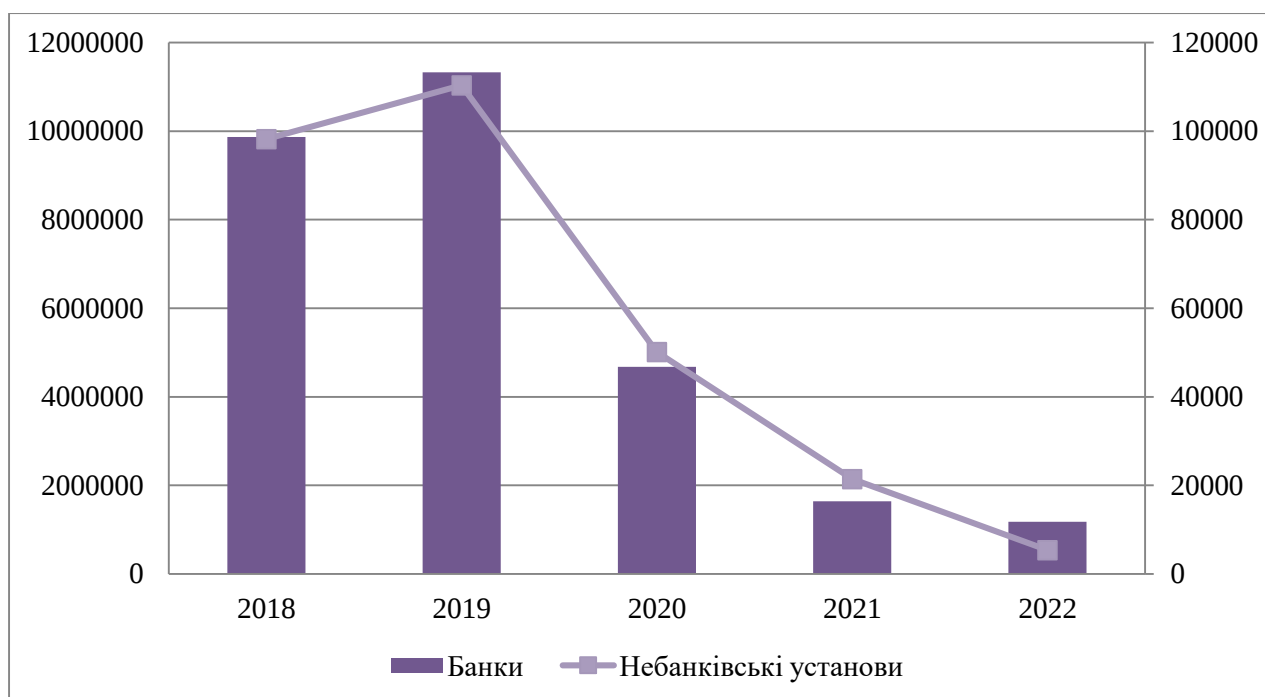

Джерело: [16; 25; 27].

Рис. 2.5. Динаміка інформування про фінансові операції

Результати аналізу демонструють загальну тенденцію до зменшення обсягів інформування про фінансові операції протягом 2020-2022 рр. така тенденція може бути наслідком зменшення активності бізнесу та фінансових операцій зокрема, що спричинено пандемією коронавірусу та початком повномасштабного вторгнення росії в Україну. Водночас, зменшення кількості поданої та взятої на облік інформації про операції, що підлягають фінансовому моніторингу може бути наслідком зростання суспільної свідомості або ж зменшення обсягів тіньових операцій внаслідок ефективної діяльності системи фінансового моніторингу України.

Проведемо також аналіз динаміки інформування про фінансові операції банківськими та небанківськими установами за аналізований період 2018-2022 роки. Результати аналізу представимо графічно на рисунку 2.6.

Джерело: [24; 25; 27].

Рис. 2.6. Динаміка інформування про фінансові операції банками та небанківськими установами

Варто зазначити, що аналіз динаміки інформувань про фінансові операції банками та небанківськими установами демонструє доволі схожу тенденцію із динамікою попередньо проаналізованих показників. Загалом вона засвідчує зростання обсягів інформувань за період 2018-2019 рр. та поступове зниження обсягів інформувань за період з 2019 по 2022 рр. загалом, можна припустити, що таку динаміку зумовлюють ті ж самі фактори. Загалом же, кількість інформувань про фінансові операції демонструють практично синхронну динаміку за аналізований період. З цього також можна зробити висновок, що національна система фінансового моніторингу значною мірою, залежить від моніторингу, який здійснюють банківські установи та інші небанківські установи, що є суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Наступним етапом аналізу стане визначення структури повідомлень та тих суб'єктів, від яких отримуються повідомлення про фінансові операції. Отримані результати представимо графічно на рисунку 2.7.

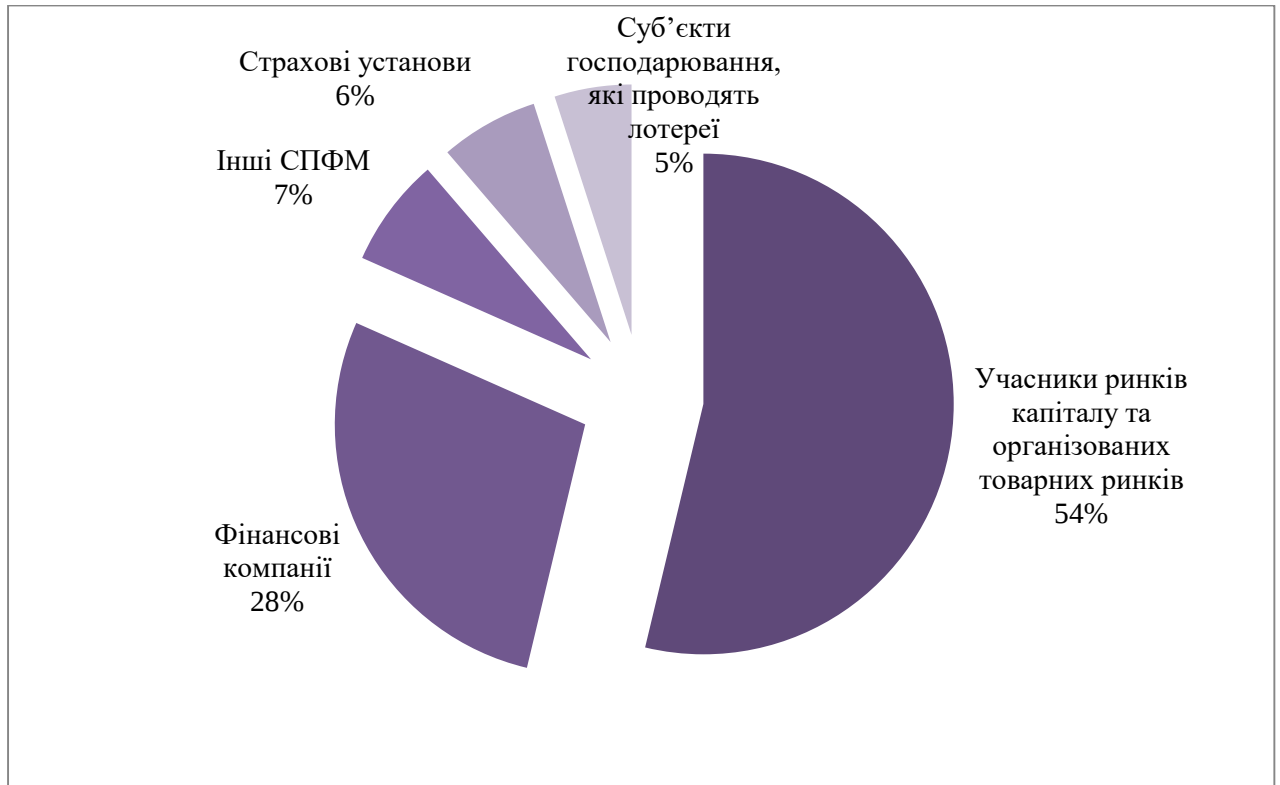

Рис. 2.7. Питома вага повідомлень

Джерело: [24; 25; 27].

В результаті графічного аналізу можна зробити висновок про те, що доволі значна частка повідомлень (54 %) про фінансові операції надходить від представників ринку капіталу та представників товарних ринків, що загалом засвідчує важливість цих суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Більше чверті повідомлень надходить від фінансових компаній. Решта повідомлень надходять, у значно менших частках, від страхових компаній, компаній, які проводять лотереї та інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Отож, підсумовуючи результати аналізу, можемо зазначити, що більше $\frac{3}{4}$ повідомлень про фінансові операції надходять від ключових учасників фінансового ринку та ринку капіталів. Безумовно, така ситуація вкотре підкреслює необхідність та доцільність проведення первинного фінансового моніторингу.

Також, в межах нашого дослідження, доцільно встановити частку фінансових операцій, що були взяті на облік підрозділом фінансового

моніторингу – Державною службою фінансового моніторингу України. Результати представимо графічно на рисунку 2.8.

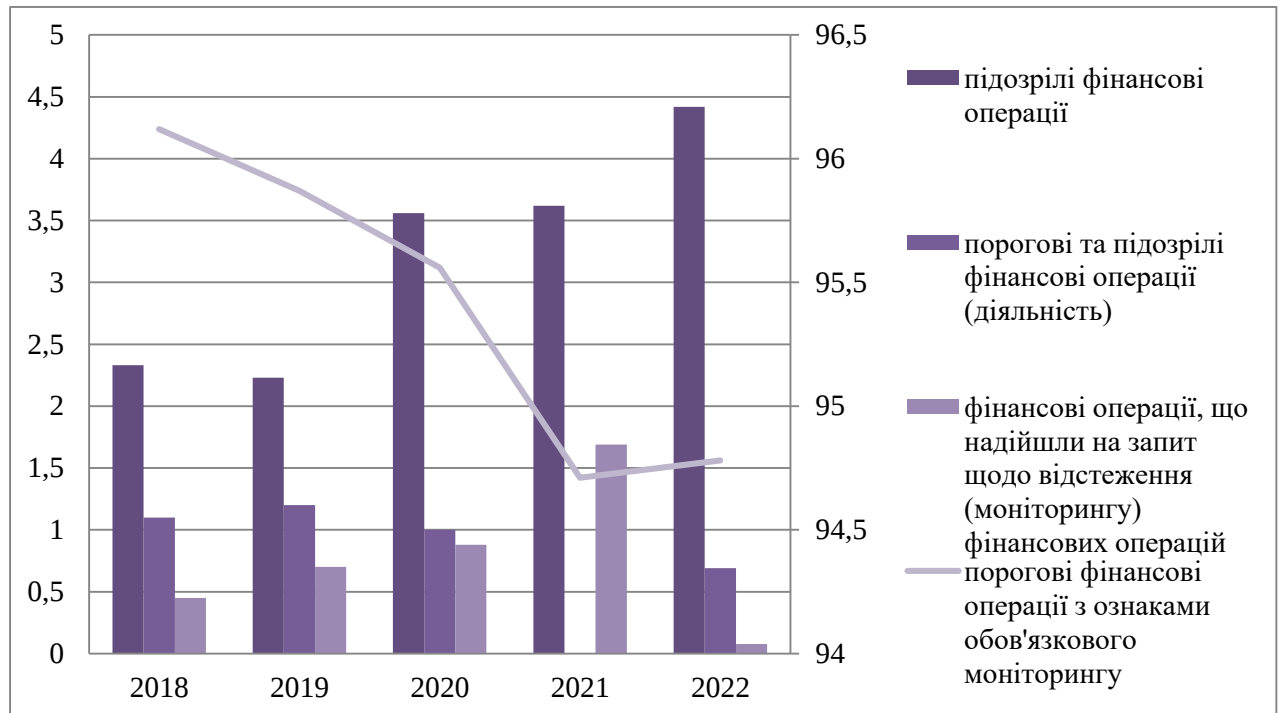

Рис. 2.8. Питома вага фінансових операцій у загальній кількості взятих ДФМ на облік (%)

Джерело: [16; 25; 27].

Результати аналізу демонструють, що в середньому 95 % операцій, які взяті на облік Держфінмоніторингом – підозрілі фінансові операції з усіма підставами для фінансового моніторингу та порогові фінансові операції.

Варто також зазначити, що незважаючи на зменшення кількості повідомлень про фінансові операції та кількість інформації взятої на облік, кількість досьє, які були сформовані Державною службою фінансового моніторингу України, демонструє тенденцію до зростання. Загалом, це є свідченням ефективності системи фінансового моніторингу України.

Наступним етапом аналізу стане встановлення джерел переданих матеріалів до правоохоронних органів, що передбачає визначення суб'єктів проведення моніторингу та кількості повідомлень, які були ними сформовані. Результати аналізу представимо за 2022 р. на рисунку 2.9.

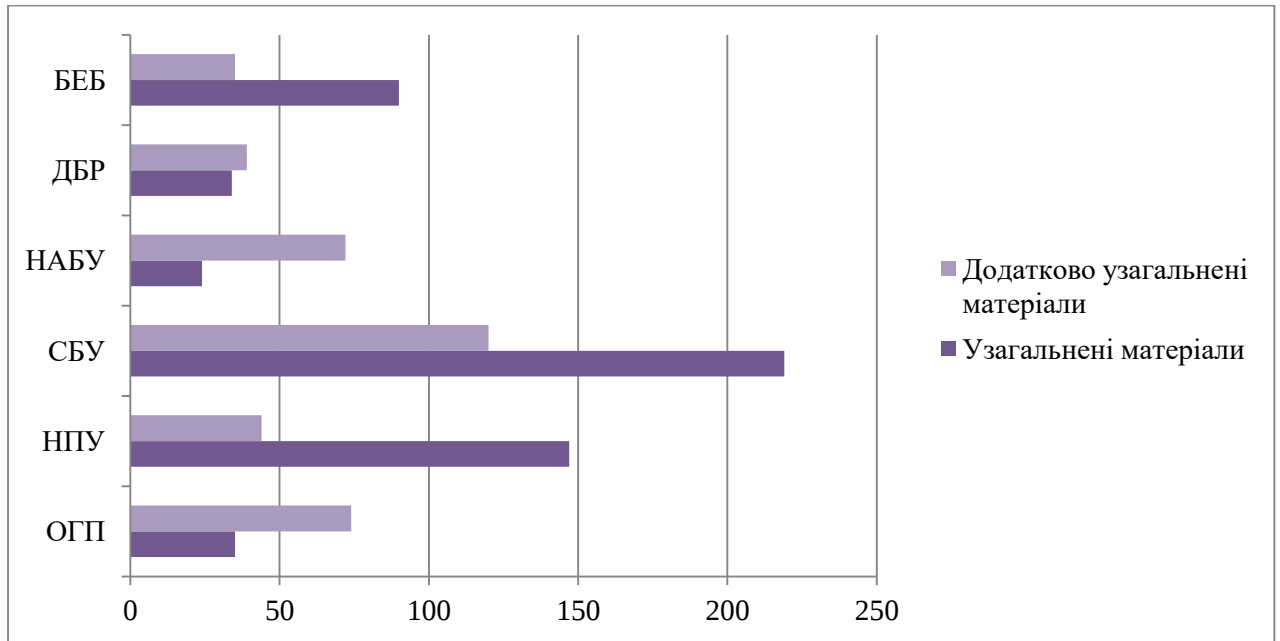

Рис. 2.9. Джерела переданих ДФМ матеріалів до правоохоронних органів у 2022 році

Джерело: [24; 27].

Як засвідчують результати аналізу, найбільшу кількість узагальнених матеріалів було передано СБУ, Національною поліцією України та Бюро економічної безпеки. Стосовно додатково узагальнених матеріалів до лідерів увійшли: СБУ, Офіс Генерального прокурора та Національне антикорупційне бюро України. Загалом, узагальнені та додатково узагальнені матеріали передавались ключовими структурами у сфері протидії фінансовим та економічним правопорушенням в країні.

Підсумовуючи результати аналізу зауважимо, що система фінансового моніторингу України функціонує загалом ефективно. Виникає низка труднощів та проблем у роботі підрозділу фінансового моніторингу викликаних воєнними діями. Також варто зауважити, що низка макроекономічних показників (рівень тіньової економіки, індекс сприйняття корупції, індекс економічної свободи) загалом свідчать про відносно незадовільну ефективність системи фінансового моніторингу України.

Висновки до розділу 2

Аргументовано необхідність застосування теоретико-методичного підходу до встановлення ефективності фінансового моніторингу держави, який передбачає дворівневий аналіз: визначення основних макроекономічних показників держави і проведення аналізу ключових показників діяльності Держфінмоніторингу.

В результаті проведеного аналізу встановлено змішану тенденцію рівня тіньової економіки: перманентне зниження її рівня до 2019 року та різке збільшення її рівня у період 2019-2022 рр. Зроблено умовивід, що зміна тенденції рівня тіньової економіки відбулась під впливом пандемії коронавірусу COVID-19 та повномасштабним вторгненням росії в Україну у 2022 році. Обґрунтовано доцільність інтенсифікації фінансового моніторингу, оскільки ворог активно використовує фінансової системи України для фінансування терористичних та колабораційних заходів.

Індекс сприйняття корупції продемонстрував позитивну динаміку, що дозволяє стверджувати про зміну суспільної свідомості щодо несприйняття корупції як вкрай негативного та руйнівного явища для країни загалом.

Встановлено позитивну динаміку індексу легкості ведення бізнесу, оскільки протягом аналізованого періоду Україна піднялася в рейтингу на 19 позицій. Зроблено висновок, що із початком повномасштабного вторгнення росії Україна понизилась у рейтингу через воєнні дії на своїй території, які ускладнюють багато соціально-економічних процесів.

Результати аналізу динаміки міжнародного індексу прав власності свідчать про позитивні тенденції зростання значення цього індексу для України протягом 2017-2021 рр. Натомість з початком війни простежується тенденція зниження індексу, що загалом є наслідком воєнних дій на території України та появою суттєвих проблем із захистом прав власності.

Встановлено, що ефективність системи фінансового моніторингу в країні засвідчує позитивна динаміка індексу економічної свободи. Проте, середнє

значення цього індексу в Україні та у промислово розвинутих країнах дає підстави стверджувати про необхідність інтенсифікації зусиль щодо подальшого удосконалення системи фінансового моніторингу України.

Здійснено аналіз ефективності системи фінансового моніторингу країни шляхом визначення кількісних показників діяльності Держфінмоніторингу. Встановлено тенденцію зменшення загального обсягу взятої на облік та поданої інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. До причин такої тенденції зачислено: зростання податкової та фінансової дисципліни, зміна рівня суспільної свідомості та зменшення загального обсягу фінансових операцій у зв'язку із пандемією коронавірусу та війною.

Зроблено підсумок про те, що система фінансового моніторингу держави функціонує задовільно. Проте, окремі макроекономічні показники, зокрема рівень тіньової економіки, індекс сприйняття корупції, індекс економічної свободи залишаються на вкрай негативному рівні, що свідчить про необхідність її удосконалення.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід організації фінансового моніторингу

Для формування моделі фінансового моніторингу України вкрай важливим є аналіз зарубіжного досвіду аналогічної діяльності. Адже, система фінансового моніторингу в Україні почала формуватися значно пізніше ніж у інших розвинених країнах. Аналіз зарубіжного досвіду дозволить виокремити ті особливості та переваги системи фінансового моніторингу, що можна запровадити в Україні.

Зазначений аналіз розпочнемо із аналізу головних особливостей фінансового моніторингу. Для початку проаналізуємо особливості системи фінансового моніторингу США, що є свого роду лідером за новинками у системі протидії фінансовим правопорушенням. Основною особливістю системи фінансового моніторингу США, є її походження та базування на принципах англосаксонської системи права [1]. Серед основних особливостей американської моделі фінансового моніторингу можна виокремити:

- домінування прецедентного права у регулюванні відносин у фінансовій сфері;
- доволі швидкі темпи інноваційного розвитку фінансового ринку;
- високий рівень «прозорості» банківської системи;
- високий рівень взаємної узгодженості дій між різними відомствами та міністерствами та ефективність таких дій;
- підрозділ фінансового моніторингу США надає вільний доступ органам нагляду за діяльністю банківських та фінансових установ до інформації щодо фінансових операцій, особливо тих, які викликають підозру в рамках міжнародної співпраці [1].

Наступним етапом аналізу стане розгляд особливостей системи фінансового моніторингу Канади. Бурхливий розвиток цієї країни припав на середину XVIII ст. як аграрної колонії Британської та французької метрополії. Із середини XIX ст. у Канаді розпочався процес активної індустріалізації, що спричинило активний розвиток фінансової системи країни. Фінансовий ринок країни активно розвивається також під впливом фінансового ринку США. Відповідно, Канада зараз – це країна, що активно розвивається, а особливо її фінансова сфера. Варто також зауважити, що Канада активно впроваджує «новинки» у сфері фінансового моніторингу інших країн та має доволі ефективну систему фінансового моніторингу.

Виокремимо основні особливості системи фінансового моніторингу Канади:

- висока різноманітність джерел інформації про фінансові операції та каналів передачі інформації про фінансові операції;
- серед основних джерел переданої інформації левову частку займає добровільно надана інформація, частка якої сягає 60 %, натомість інформація, яка отримана від запитів до підрозділів фінансового моніторингу становить 20 %, частка повідомлень про підозрілі фінансові операції становить 13 %, інформація, яка отримана із відкритих джерел тощо.

Варто, на завершення додати, що система фінансового моніторингу Канади вирізняється високим рівнем транспарентності та надійності.

Перейдемо до аналізу систем фінансового моніторингу європейських країн і розпочнемо із аналізу системи фінансового моніторингу Німеччини.

Система фінансового моніторингу цієї країни має певні особливості, зокрема:

- застосування ризик-орієнтованого підходу до оцінки «надійності» чи «підозрілості» фінансових операцій;
- високий рівень автоматизації процесів пошуку та збору інформації;

- система фінансового моніторингу є складовою правоохоронної системи країни та перебуває у підпорядкуванні Національної поліції країни;
- загалом система фінансового моніторингу країни є правоохоронного типу;
- система фінансового моніторингу Німеччини націлена на контроль діяльності фінансово-кредитних установ, а також страховими та банківськими організаціями.

Варто також наголосити, що процес фінансового моніторингу є автоматизованим, практично усі учасники фінансового ринку володіють високим рівнем фінансової дисципліни.

Наступною для аналізу стане система фінансового моніторингу Великобританії, основними особливостями якої є [42]:

- підрозділ фінансового моніторингу країни перебуває у віданні Міністерства фінансів;
- основні напрями діяльності системи фінансового моніторингу передбачають протидію легалізації незаконно отриманих доходів, протидії фінансуванню тероризму, злочинам у сфері гемблінгу, фінансового шахрайства тощо;
- законодавство Великобританії не передбачає передавання інформації про фінансові правопорушення та податкові злочини правоохоронним органам інших країн [42].

Продовжимо аналіз розглянувши особливості системи фінансового моніторингу Франції. Її основними особливостями є:

- підрозділ фінансового моніторингу перебуває у віданні Міністерства економіки та фінансів;
- система фінансового моніторингу країни є моделлю адміністративного типу, що ґрунтується на основних європейських цінностях – лібералізмі та консерватизмі;
- не передбачено законодавчо фіксованих вимог щодо передачі інформації про підозрілі фінансові операції, які перевищують розмір певного ліміту.

Перейдемо до аналізу особливостей системи фінансового моніторингу Іспанії, основними особливостями якої є:

- підрозділ фінансового моніторингу знаходиться у віданні Державного сектору з питань безпеки Міністерства внутрішніх справ;
- формування комплексу заходів протидії легалізації незаконно отриманих доходів, що містять стратегію та тактику;
- підрозділ фінансового моніторингу здійснює координацію діяльності правоохоронних органів та відповідає за розробку методології оцінки різного роду ризикованих операцій;
- з метою покращення методики оцінки фінансових операцій на предмет ризикованості до цього процесу залучаються різні фінансові інститути: банківські установи, страхові компанії, представники ринку нерухомості, спілки юристів, бухгалтерів тощо.

Наступною розглянемо систему фінансового моніторингу Італії. Основними її особливостями вважаються:

- підрозділ фінансового моніторингу країни знаходиться у віданні Національного банку Італії;
- здійснення перманентного контролю та ведення обліку валютних операцій банківськими установами та іншого виду фінансовими установами;
- значний частка повідомлень про підозрілі фінансові операції надходить від банків;
- надання фінансовими інституціями звітних матеріалів для підрозділу фінансового моніторингу.

На завершення проаналізуємо особливості системи фінансового моніторингу Австралії. Зокрема, її особливостями є:

- підрозділ фінансового моніторингу країни знаходиться у віданні Міністерства внутрішніх справ;
- підрозділ фінансового моніторингу виконує функції координатора у сфері забезпечення взаємодії між різного роду інституціями та організаціями з

метою протидії легалізації незаконно отриманих доходів та ухилення від сплати податкових платежів;

- інформування підрозділу фінансового моніторингу про будь-які фінансові операції на суму понад 10 тис. австралійських доларів;
- передбачається обов'язкова звітність за операції із крипто валютою.

Провівши порівняльний аналіз особливостей діяльності підрозділу фінансового моніторингу низки країн маємо змогу виокремити певні їхні переваги, які доцільно запровадити у вітчизняну практику діяльності щодо протидії легалізації доходів, які отриманні незаконним шляхом (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Особливості моделей фінансового моніторингу країн світу, які можна запровадити у вітчизняну практику

№	Перевага, що може бути використана в Україні	Країна, що використовує перевагу
1	широка координація взаємодії органів, що протидіють легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму	США
2	перенесення на наступний бюджетний період невикористаних планових бюджетних коштів	Канада
3	поєднання для реалізації фінансового моніторингу напрямків не лише протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму, а й ухилення від сплати податків; вимоги до звітності поширюються на операції з цифровою валютою	Австралія
4	розмежування між окремими структурними підрозділами функцій управління та реалізації фінансового моніторингу в рамках єдиного уповноваженого органу	Китай
5	відповідальність уповноваженого органу за процес попереднього розслідування	Фінляндія
6	покладання на законодавчому рівні на уповноважений орган в сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму функцій координації діяльності органів фінансового моніторингу	Бельгія
7	заборона передачі інформації про податкові правопорушення іншим державам	Великобританія
8	підпорядкування фінансового моніторингу центральному банку, автоматизована ризик-орієнтована система обробки інформації	Італія

Розроблено на основі [18; 26].

Варто зазначити, що проведений порівняльний аналіз особливостей функціонування моделей фінансового моніторингу дав змогу встановити ті особливості, що можуть бути впроваджені у вітчизняну практику діяльності підрозділу фінансового моніторингу. Більш того, досвід протидії легалізації незаконно отриманих доходів окреслених країн є значно більшим за український.

3.2. Напрями удосконалення системи фінансового моніторингу України

З огляду на позицію сучасних науковців, обсяг повноважень підрозділу фінансової розвідки в Україні є недостатнім для його ефективного функціонування у сучасних умовах. Саме тому виникає необхідність у більш детальному аналізі впливу державної служби фінансового моніторингу на загрози фінансовій безпеці країни. Основні результати аналізу представимо у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Вплив фінансової розвідки на загрози фінансовій безпеці держави

Загрози, що виникають для фінансової безпеки	Напрями діяльності ДФМ	Механізм протидії системи фінансового моніторингу
1	2	3
- порушення територіальної цілісності; - незаконне використання коштів; - створення відповідних суб'єктів бізнесу або залучення фізичних осіб;	Фінансові розслідування пов'язані з фінансуванням тероризму або проведених за участю осіб, які публічно закликають до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або зміни меж території	Своєчасне виявлення фактів фінансування сепаратизму та тероризму дозволяє зупинити такі операції, зберегти цілісність території України та наповнити бюджет заарештованими коштами
- дефіцит фінансових ресурсів у пріоритетних державних сферах; - зростання рівня корупції; - розкрадання, неефективне використання бюджетних коштів	Фінансові розслідування пов'язані із розкраданням, привласненням бюджетних коштів та інших державних активів	Призупинення операцій з розкрадання державних коштів дозволяє зберегти їх, покарати винних осіб та замінити їх більш кваліфікованими, що підвищує імідж країни

продовження таблиці 3.3.		
1	2	3
- підриє стабільності банківської системи та втрати нею довіри населення; - брак коштів для повернення депозитів; - втрата коштів власниками банків	Фінансові розслідування пов'язані з розкраданням коштів банківських установ	Своєчасне виявлення таких фактів дозволяє підтримати фінансову стійкість банку, покарати винних осіб та відсторонити їх від виконання службових обов'язків, запобігти виникненню різного роду фінансової паніки;
- уникнення від сплати податків; - легалізація коштів, отриманих від тяжких злочинів	Фінансові розслідування пов'язані з діяльністю «конвертаційних» центрів та підприємств з ознаками фіктивності, задіяних у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом	Виявлення таких операцій дозволяє додатково поповнити бюджетні кошти, а також розкрити інші фінансові злочини, які передували даному
- вплив капіталу з вітчизняної економіки	Фінансові розслідування пов'язані із незаконним перерахуванням та переміщенням коштів за кордон	Виявлення таких операцій дозволяє зменшити обсяг впливу капіталу
- несанкціоноване списання коштів з рахунків клієнтів; - зниження рівня фінансової стійкості банківських установ та інформаційної безпеки	Фінансові розслідування пов'язані із кіберзлочинами	Виявлення таких операцій дозволяє зберегти кошти клієнтів, забезпечити високий рівень захисту інформаційних технологій
- поява на фінансовому ринку «сміттєвих» цінних паперів без вартості; - зниження довіри до цінних паперів; - падіння обсягів перерозподілу капіталів	Фінансові розслідування пов'язані з цінними паперами та борговими зобов'язаннями	Виявлення таких операцій сприяє підвищенню рівня безпеки фінансового ринку та операцій, що на ньому здійснюються
- погіршення стабільності страхового ринку; - зниження довіри населення та юридичних осіб до страхових послуг	Фінансові розслідування пов'язані з шахрайством у сфері страхової діяльності	Виявлення таких операцій сприяє підвищенню рівня безпеки страхового ринку та його учасників

Джерело: складено автором на основі [40; 41].

Отож, основний зміст діяльності підрозділу фінансового моніторингу в системі національної безпеки полягає у попередженні, виявленні та протидії

загрозам, що виникають у фінансовій сфері та передбачають легалізацію незаконно отриманих доходів, фінансування тероризму тощо.

З результатів проведеного аналізу та порівняльного аналізу закордонних моделей фінансового моніторингу підтверджують недостатність повноважень вітчизняного підрозділу фінансового моніторингу. Оскільки дані повноваження не передбачають протидію певного роду загрозам, зокрема таким:

- ухиляння від сплати податків;
- прояви корупції у фінансовій сфері та в органах державної влади;
- іншого роду правопорушення пов'язані із зловживанням службовим становищем та корупційними проявами.

Слід зазначити, що протягом останніх років, більшість окреслених правопорушень передбачають отримання певного роду фінансової вигоди, яку можна простежити. Відповідно, такого роду діяльність знаходиться цілком в компетенції державної служби фінансового моніторингу. Відповідно підрозділ фінансового моніторингу повинен мати відповідні повноваження. На основі таких висновків можемо сформулювати стратегічні напрями удосконалення системи фінансового моніторингу держави, які представимо у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Стратегічні напрями розвитку системи фінансового моніторингу України

№	Ціль	Шляхи реалізації
1	Проведення аналізу фінансових операцій, співпраця, взаємодія та інформаційний обмін з правоохоронними, розвідувальними та іншими державними органами	❖ Встановлення каналів фінансування осіб, які можуть бути пов'язані з фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, з колабораційною діяльністю, пособництвом державі-агресору, найманством або державною зрадою; ❖ Виявлення злочинних доходів та спроб їх легалізації в умовах воєнного стану, розкриття схем нецільового використання бюджетних коштів, призначених для відновлення зруйнованої інфраструктури, а також гуманітарної або безоплатної допомоги та благодійних пожертв; ❖ Участь у роботі спільних (міжвідомчих) робочих груп за напрямом протидії військовим злочинам, а також іншим кримінальним правопорушенням

2	Забезпечення вжиття організаційних та практичних заходів міжнародного характеру у співпраці із зацікавленими державними установами	❖ Здійснення заходів щодо виключення Росії Федерації з FATF та включення її до «чорного списку» FATF; ❖ Здійснення заходів щодо відключення підрозділу фінансової розвідки росії від захищеного веб-сайту EG та виключення РФ з членства в EG; ❖ Забезпечення співробітництва та участь у міжнародних заходах Комітету MONEYVAL, зокрема пленарних засіданнях, навчальних заходах та спільних типологічних дослідженнях MONEYVAL; ❖ Здійснення дослідження методів та фінансових схем ВК/ФТ/ФРЗМЗ, та доведення їх до відома учасників системи ПБК/ФТ/ФРЗМЗ; ❖ Формування змін до переліку осіб, які пов'язані з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, забезпечення його оновлення та доведення до відома суб'єктів фінансового моніторингу; ❖ Співпраця з державними регуляторами та забезпечення у взаємодії з НБУ, наглядовими та правоохоронними органами реалізації комплексу заходів, спрямованих на запобігання участі фінансових організацій у здійсненні незаконних фінансових операцій
3	Удосконалення міжвідомчої взаємодії між органами державної влади – учасниками національної системи ПБК/ФТ та надання методологічної, методичної та іншої допомоги СПФМ	❖ Проведення на постійній основі засідань Ради з питань ПБК/ФТ/ ФРЗМЗ; ❖ Координація діяльності органів державної влади в ході виконання Плану заходів з реалізації Основних напрямів розвитку системи ПБК/ ФТ/ФРЗМЗ в Україні та інформування про результати його виконання КМУ; ❖ Організації та проведення засідань робочих груп з розгляду проблемних питань СПФМ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для ПБК/ФТ/ ФРЗМЗ
4	Оперативне відпрацювання проектів законів та інших нормативно-правових актів, які стосуються функціонування системи фінансового моніторингу та її суб'єктів	❖ Участь у забезпеченні імплементації та реалізації положень нових міжнародних стандартів у сфері ПБК/ ФТ/ФРЗМЗ; ❖ Участь у розробці проектів нормативно-правових актів, а також в удосконаленні та уточненні окремих норм законодавства з питань ПБК/ФТ/ФРЗМЗ
5	Забезпечення функціонування та розвитку ІСФМ	❖ Забезпечення стабільної роботи ІСФМ; ❖ Забезпечення захисту інформації, кібербезпеки та кіберзахисту ІСФМ; ❖ Забезпечення розвитку захищеної інформаційно-комунікаційної системи «е-кабінетів системи фінансового моніторингу» для цифрової трансформації інформаційного обміну між суб'єктами системи фінансового моніторингу

Джерело: [35].

Також можна зробити підсумок, що удосконалення системи фінансового моніторингу держави потребує удосконалення таких її елементів:

- правової бази здійснення фінансового моніторингу;
- методичного забезпечення діяльності суб'єктів фінансового моніторингу в Україні;
- інституційного забезпечення діяльності системи фінансового моніторингу.

3.3. Формування моделі фінансового моніторингу України

Варто зауважити, що ефективність заходів щодо протидії легалізації незаконно отриманих доходів значною мірою залежить від ефективності системи фінансового моніторингу країни. Для того аби забезпечити ефективне функціонування системи фінансового моніторингу країни слід сформувавши раціональну та оптимальну її теоретичну модель. Формування моделі фінансового моніторингу країни передбачало такий алгоритм:

- аналіз ефективності системи фінансового моніторингу країни;
- виокремлення основних «вузьких місць» системи фінансового моніторингу;
- аналіз зарубіжного досвіду формування та функціонування системи фінансового моніторингу;
- формування стратегічних напрямів розвитку системи фінансового моніторингу;
- побудова теоретичної моделі фінансового моніторингу країни.

Усі вищезазначені етапи обраного алгоритму проведення дослідження були реалізовані у попередніх розділах дослідження, тому перейдемо до визначення основних стратегічних напрямів розвитку фінансової розвідки України (рис. 3.1.) та формування теоретичної моделі фінансового моніторингу України.

Таблиця 3.4.

Основні стратегічні напрями розвитку фінансового моніторингу України

№	Ціль	Шляхи реалізації
1	2	3
1	проведення аналізу фінансових операцій, співпраця, взаємодія та інформаційний обмін з правоохоронними та іншими державними органами	- проведення аналізу (операційного і стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою у ВК/ФТ; - запобігання вчиненню терористичних актів та терористичної діяльності шляхом своєчасного виявлення та ефективного блокування джерел їхнього фінансування; - надання правоохоронним/розвідувальним органам узагальнених (додаткових узагальнених) матеріалів та співпраця з державними регуляторами
2	дослідження методів та фінансових схем ВК/ФТ	- здійснення дослідження методів та фінансових схем ВК/ФТ та доведення їх до відома учасників системи; - виявлення фактів фінансування діяльності терористичних організацій, контрабандних операцій, каналів нелегальної міграції, незаконного переміщення через митний кордон України наркотичних засобів, товарів, коштів, дорогоцінних металів та каміння, що можуть бути пов'язані з ВК/ФТ; - виявлення фактів приховування чи маскуванню незаконного походження доходів, визначення джерел їх місцезнаходження і переміщення
3	удосконалення міжвідомчої взаємодії між органами державної влади – учасниками національної системи фінансового моніторингу та надання методологічної, методичної та іншої допомоги СПФМ	- координація забезпечення реалізації Плану дій щодо удосконалення національної системи ПБК/ФТ за результатами 5-го раунду оцінки України Комітетом MONEYVAL, підготовка та представлення Третього Звіту про прогрес; - проведення на постійній основі засідань Ради з питань ПБК/ФТ (постанова КМУ № 613, 2016 р.) та робочих груп з розгляду проблемних питань СПФМ; - забезпечення впровадження комплексної адміністративної звітності у сфері ПБК/ФТ
4	забезпечення функціонування та розвитку ІСФМ	модернізація та забезпечення функціонування єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення

<i>продовження таблиці 3.1.</i>		
1	2	3
5	участь в міжнародному співробітництві	- забезпечення ефективного співробітництва з міжнародними організаціями та установами; - організація міжнародних навчальних заходів та обміну досвідом; - укладання міжнародних договорів міжвідомчого характеру з ПФР іноземних країн

Варто зауважити, що суть фінансового моніторингу полягає не тільки у здійсненні аналізу фінансових операцій. Як видно із запропонованих стратегічних напрямів розвитку фінансового моніторингу, важливим також є формування міжвідомчої взаємодії, дослідження методів та фінансових схем ВК/ФТ, розвиток системи інформування про підозрілі операції та налагодження комунікаційної взаємодії між суб'єктами фінансового моніторингу.

Можемо підсумувати, що система фінансового моніторингу держави ґрунтується на трьох складових:

- правове забезпечення;
- організаційне забезпечення;
- методичне забезпечення.

Відповідно, процес формування теоретичної моделі фінансового моніторингу країни повинен передбачати наявність окреслених трьох складових. На завершення доцільно зауважити, що система фінансового моніторингу України має доволі вагомий потенціал та можливості удосконалення, що своєю чергою, передбачає удосконалення системи фінансової безпеки та національної безпеки загалом.

Отож, опираючись на попередньо проведені дослідження відповідно до обраного алгоритму та, взявши на озброєння метод теоретичного узагальнення перейдемо до побудови теоретичної моделі фінансового моніторингу держави (рис. 3.1).

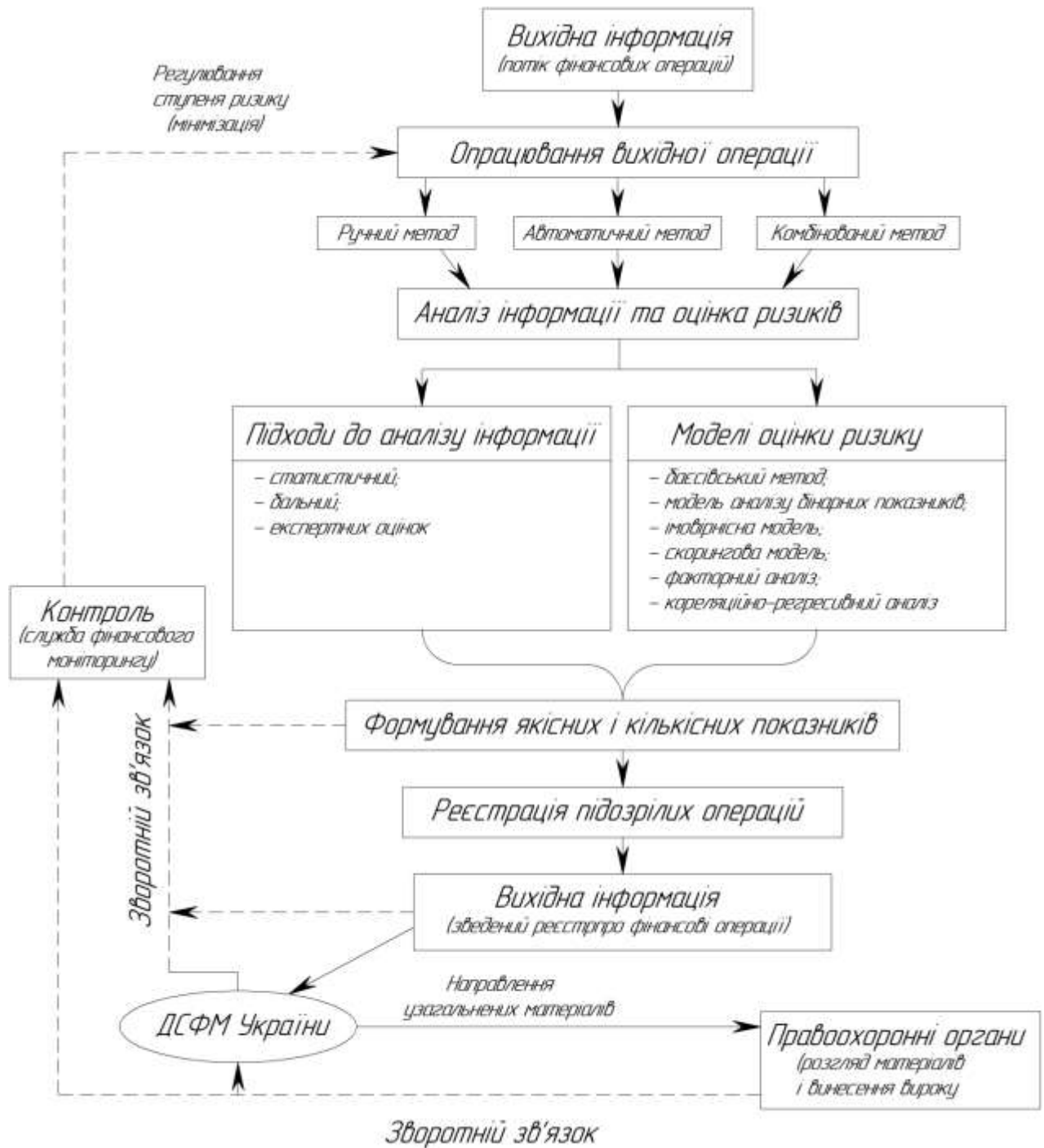

Рис. 3.6. Теоретична модель фінансового моніторингу в Україні.

Отож, формування ефективної системи фінансового моніторингу держави передбачає злагоджене функціонування та взаємодію усіх суб'єктів, що беруть участь у процесі протидії легалізації незаконно отриманих доходів та фінансування тероризму.

Висновки до розділу 3

Здійснено порівняльний аналіз моделей фінансового моніторингу низки європейських та решти країн світу з метою виокремлення їх основних переваг, які можуть бути впровадженні у практику протидії легалізації незаконно отриманих доходів. Окрім того, а результаті проведеного аналізу зроблено висновок про недостатність повноважень вітчизняного підрозділу фінансового моніторингу. А саме, його повноваження не передбачають протидію таким загрозам: ухиляння від сплати податків; прояви корупції у фінансовій сфері та в органах державної влади; іншого роду правопорушення пов'язані із зловживанням службовим становищем та корупційними проявами.

Виокремлено основні стратегічні напрями розвитку системи фінансового моніторингу України, серед яких: проведення аналізу фінансових операцій, співпраця, взаємодія та інформаційний обмін з правоохоронними, розвідувальними та іншими державними органами; забезпечення вжиття організаційних та практичних заходів міжнародного характеру у співпраці із зацікавленими державними установами; удосконалення міжвідомчої взаємодії між органами державної влади – учасниками національної системи ПВК/ФТ та надання методологічної, методичної та іншої допомоги СПФМ; оперативне відпрацювання проектів законів та інших нормативно-правових актів, які стосуються функціонування системи фінансового моніторингу та її суб'єктів; забезпечення функціонування та розвитку ІСФМ.

Обґрунтовано, що удосконалення системи фінансового моніторингу держави потребує удосконалення таких її елементів: правової бази здійснення фінансового моніторингу; методичного забезпечення діяльності суб'єктів фінансового моніторингу в Україні; інституційного забезпечення діяльності системи фінансового моніторингу.

Запропоновано алгоритм для формування моделі фінансового моніторингу країни, що містить такі етапи: аналіз ефективності системи фінансового моніторингу країни; виокремлення основних «вузьких місць»

системи фінансового моніторингу; аналіз зарубіжного досвіду формування та функціонування системи фінансового моніторингу; формування стратегічних напрямів розвитку системи фінансового моніторингу; побудова теоретичної моделі фінансового моніторингу країни.

Виокремлено основні цілі удосконалення системи фінансового моніторингу країни: проведення аналізу фінансових операцій, співпраця, взаємодія та інформаційний обмін з правоохоронними та іншими державними органами; дослідження методів та фінансових схем ВК/ФТ; удосконалення міжвідомчої взаємодії між органами державної влади – учасниками національної системи фінансового моніторингу та надання методологічної, методичної та іншої допомоги СПФМ; забезпечення функціонування та розвитку ІСФМ; участь в міжнародному співробітництві.

Ґрунтуючись на результатах дослідження розроблено теоретичну модель системи фінансового моніторингу України, що дозволить краще протидіяти загрозам у сфері протидії легалізації незаконно отриманих доходів.

ВИСНОВКИ

Реалізований теоретичний аналіз дозволив обґрунтувати доцільність інтенсифікації діяльності суб'єктів фінансового моніторингу країни та підрозділів фінансового моніторингу для протидії сучасним загрозам, спричинених глобалізацією та війною російської федерації проти України.

На основі аналізу літературних джерел та підходів до визначення поняття «фінансовий моніторинг» різними науковцями запропоновано його авторське трактування як безпекової діяльності – діяльність, що полягає в протидії загрозам для фінансової та національної безпеки шляхом виявлення незаконних та підозрілих фінансових операцій пов'язаних із з легалізацією (відмиванням) незаконно отриманих коштів та фінансування тероризму.

Визначено основних суб'єктів фінансового моніторингу в Україні та проведено їх структурну характеристику, що передбачає їх поділ на державні суб'єкти фінансового моніторингу та суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Також встановлено основні критерії операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, так званих порогових операцій: операції сума яких перевищує еквівалент у 400 тис. грн; готівкові операції; операції публічних осіб та політиків; операції з переказу коштів за кордон. Також встановлено порогові операції для операцій із крипто валютами.

Запропоновано систематизувати та структурувати певні види діяльності у фінансовій сфері, що сприятиме підвищенню ефективності системи фінансового моніторингу держави загалом, шляхом розподілу сфер діяльності за пріоритетністю: звичайні операції фінансового моніторингу; операції пріоритетного контролю (пов'язані із офшорними операціями, потенційними корупційними схемами тощо; операції особливо пріоритетного контролю (пов'язані із державною зрадою, тероризмом, сепаратизмом тощо).

Запропоновано теоретико-методичний підхід до розрахунку ефективності фінансового моніторингу держави, який передбачає: визначення базових макроекономічних показників держави та аналіз кількості виявлених

підозрілих операцій і переданих справ до правоохоронних органів. В результаті реалізації такого підходу було встановлено, що системи фінансового моніторингу є задовільною, однак потребує удосконалення.

За допомогою запропонованого теоретико-методичного підходу встановлено, що система фінансового моніторингу держави функціонує задовільно, проте є кілька «вузьких» місць, що не дозволяють стверджувати про її ефективність. Окремі макроекономічні показники, зокрема рівень тіньової економіки, індекс сприйняття корупції, індекс економічної свободи залишаються на вкрай негативному рівні, що свідчить про необхідність її удосконалення.

Здійснено порівняльний аналіз моделей фінансового моніторингу низки країн світу, в результаті чого ідентифіковано переваги, які можуть бути впровадженні у вітчизняну практику протидії легалізації незаконно отриманих доходів. Також, зроблено висновок про недостатність повноважень вітчизняного підрозділу фінансового моніторингу. А саме, його повноваження не передбачають протидію таким загрозам: ухиляння від сплати податків; прояви корупції у фінансовій сфері та в органах державної влади; іншого роду правопорушення пов'язані із зловживанням службовим становищем та корупційними проявами.

Виокремлено основні стратегічні напрями розвитку системи фінансового моніторингу України та запропоновано алгоритм формування моделі фінансового моніторингу країни, що містить такі етапи: аналіз ефективності системи фінансового моніторингу країни; виокремлення основних «вузьких місць» системи фінансового моніторингу; аналіз зарубіжного досвіду формування та функціонування системи фінансового моніторингу; формування стратегічних напрямів розвитку системи фінансового моніторингу; побудова теоретичної моделі фінансового моніторингу країни. Ґрунтуючись на результатах дослідження розроблено теоретичну модель системи фінансового моніторингу України, що дозволить краще протидіяти загрозам у сфері протидії легалізації незаконно отриманих доходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильченко З. М. Управління проблемними активами банків у міжнародній практиці. URL: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php /ukjee/article/view/1006> (дата звернення: 03.04.2023).
2. Возняковська Х. А. Фінансовий моніторинг як інструмент протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету*. 2012. № 1. С. 79–90.
3. Воронова Л. К., Кучерявенко М. П., Пришва Н. Ю. *Фінансове право України: навч. посібник (для студ. вищ. навч. закл.)*. Київ : Правова єдність, 2012. 395 с.
4. Гаврилишин А. П. Щодо питання понятійного апарату «фінансовий моніторинг». *Організаційно-правове забезпечення діяльності контролюючих та правоохоронних органів у сфері господарювання: проблеми сьогодення і перспективи розвитку: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2011. 588 с.
5. Гаєвський І. М. Відмивання коштів і корупція: співвідношення та аналіз взаємозв'язків. *Публічне право*. 2014. № 3. С. 78–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2014_3_13
6. Гаєвський І. М. Національна система фінансового моніторингу як компонент національної безпеки України: правові аспекти. *Публічне право*. 2015. № 4. С. 33–40.
7. Глущенко О. О., Семеген І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія. Львів: Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ, 2015. 429 с.
8. Гобела В. В., Мельник С. І. Offshoring as a Threat to the National Economic Security: Causes and Ways to Counteract. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2021. Том 8, № 2. С. 9–16. DOI:10.52566/msu-econ.8(2).2021.9-16

9. Гришова І. Ю., Гнатська Т. М. Управління ризиками у контексті стратегії антикризового управління. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 3. С. 32–40.
10. Гулько Л. Г. Організаційно-економічний механізм фінансового моніторингу в суб'єктів первинного фінансового моніторингу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 863–866.
11. Д'яконова І. І., Шиян Д. В. Методика оцінки ефективності фінансового моніторингу. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1(34). С. 10–17.
12. Дмитренко Е. С. Роль фінансового моніторингу у мінімізації латентності злочинів, передбачених статтями 209 та 209-1 Кримінального кодексу України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 43–49.
13. Дяченко О.П. Імплементация зарубежного опыта щодо формування антикорупційної політики України. *Інвестиції: практика і досвід*. 2017. № 17. С. 17–20.
14. Єрмоленко О.А., Лисьонкова Н.М., Фінансовий моніторинг в Україні. *Вісник економіки транспорту та промисловості*. 2012. № 37. С. 23–26.
15. Задоя А. О., Ткаченко І. П. Фінансовий моніторинг: перспективи впровадження та проблеми реалізації. *Економічний вісник НГУ*. 2015. № 2. С. 59–65.
16. Звіти про діяльність. Офіційний веб-сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=83&lang=uk (дата звернення: 07.04.2023).
17. Коваленко В. В., Дмитров С. О., Єжов А. В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2017. 140 с.
18. Копиця І.М., Смагло О.В. Зарубіжний досвід організації системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним

- шляхом. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*, 2013. №2. С. 240–245.
19. Користін О.Є., Барановський О.І., Герасименко Л.В. Економічна безпека: навч. посібник. Київ: КНУВС, 2012. 400 с.
 20. Кравчук А.О. Тіньові аспекти економіки України в податковому секторі. *Український журнал прикладної економіки*. Тернопільський національний економічний університет, 2016. Том 1. № 3. С. 79–86.
 21. Красноручський О.О., Гришова І.Ю. Корупційні ризики та зарубіжна методологія їх оцінки в системі економічної безпеки. *Проблеми і перспективи економіки та управління* : науковий журнал. 2015. № 4 (4). С. 40–46.
 22. Куришко О. О. Принципи системи фінансового моніторингу. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*: збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2015 р.): у 2 т. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. Т. 1. С. 117–120.
 23. Куришко О.О. Особливості розвитку Системи фінансового моніторингу в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 1. С. 267–275.
 24. Матеріали офіційного сайту Державної служби фінансового моніторингу України. ДСФМ – веб-сайт. URL: <http://sdfm.gov.ua> (дата звертання: 10.03.2023).
 25. Матеріали офіційного сайту Міністерства фінансів. Мінфін – веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/> (дата звернення: 15.03.2023).
 26. Наумов О.Б., Жиляєв І.Б., Наумова Л.М. Інституційні детермінанти й стратегічні напрями економічного розвитку національного господарства. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 5. С. 89–95.
 27. Основні показники банківської системи України. Національний банк України – веб-сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення: 13.03.2023).

28. Павлов Д. М. Протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму як фактор забезпечення економічної безпеки держави та протидії корупції: теоретико-правовий аспект. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 33–40.
29. Петрук О.М., Левківська К.Д. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2013. № 2. С. 288–292.
30. Про Державну службу фінансового моніторингу України: Положення затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>.
31. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>
32. Романько П. С. Національна система фінансового моніторингу: шляхи становлення та перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 3. С. 224–228.
33. Світлична В. Ю., Світлична Т. І. Врахування факторів ризику в процесі здійснення фінансового моніторингу. *Комунальне господарство міст*. Серія «Економічні науки». 2013. № 111. С. 152–159.
34. Синявська О.О. Дослідження впливу економічного розвитку країни на рівень тероризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. №15, 2017 р. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/124.pdf>
35. Сербина О. Г., Минакова К. С. Становлення системи фінансового моніторингу в Україні. *Молодий вчений*. 2014. № 4(07) (1). С. 125–128.
36. Стечишин Т. Б. Проблеми формування системи фінансового моніторингу в банківській сфері України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. 2014. №8. С. 183–187. – URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/311.pdf
37. Тесленко В. І. Становлення національної системи фінансового моніторингу та її роль у боротьбі з організованою злочинністю. *Боротьба з органі-*

- зованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2013. № 1. С. 280–287.
38. Хвалінський С. О. Оцінка критеріїв ризику відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні в умовах глобалізації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. 2014. №7. С. 156–159. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNL OAD=1&Image_file_name=PDF/Nvkhdu_en_2014_7\(1\)__43.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNL OAD=1&Image_file_name=PDF/Nvkhdu_en_2014_7(1)__43.pdf)
 39. Фінансовий моніторинг та його основні завдання. Асоціація юридичних клінік України : веб-сайт. URL: <https://legalclinics.in.ua/consult/consultation-07-12-2021/>
 40. Франчук В. І. Концептуальний підхід до забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. *Комунальне господарство міст*. 2013. № 108. С. 271–179.
 41. Франчук В. І. Особливості організації системи економічної безпеки відкритих акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки : монографія. ЛьвДУВС, 2010. 440 с.